Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 8 (1554) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 23 ЛЮТАГА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

І ПОШУК І НАДЗЕЯ

Д-Р АЛЯКСАНДР БАРШЧЭЎСКІ, СТАРШЫНЯ ГП БГКТ

Трыццацігадовы ўзрост у жыцці чалавека абазначае спеласць. Спеласць чалавека гэта перш за ўсё адказнасць не толькі за сябе, але і за другіх. І за сям'ю, і за тых, з якімі чалавек працуе. Думаецца мне, што нешта падобнае дзеецца і з арганізацыяй. Трыццацігадовае існаванне арганізацыі вымагае ад яе адказнасці і за свае ідэі і за сваю практыку. Якраз трыццаць гадоў спаўняецца ад моманту паўстання адзінай масавай арганізацыі беларусаў у Польшчы — Беларускага грамадска-культурнага таварыства.

Вядомыя палітычныя падзеі ў Польшчы ў 1956 годзе стварылі спрыяючы клімат дзеля таго, каб стварыць гэтае таварыства. Заснаванне БГКТ абвяргала тыя недарэчлівыя сцвярджэнні, з якіх вынікала, што ўсе беларусы ў першыя паваенныя гады скарысталі з рэпатрыяцыі і выехалі з Польшчы ў СССР. Мы, карэнныя жыхары ўсходняй Беласточчыны, з дзеда-прадзеда беларусы, ведалі, што толькі невялікі працэнт беларускага насельніцтва перасяліўся ў СССР і што асноўная маса беларусаў засталася на адвечна роднай зямлі — Беласточчыне, хаця рэ-

(Працяг на стар. 3)

КУЛЬТУРА Ў НАРВЕ

Несумненна, мясцовасць Нарва ў апошнія гады папрыгажэла. Цяпер тут адрамантаваны вуліцы. Таксама адноўленымі выглядаюць будынкі, хаця многія з іх даўнейшыя. Нарва гэта сядзіба гміннай управы, дык ёсць тут і культурна-асветныя ўстановы, як ГОК і гмінная бібліятэка.

Ад пачатку мая 1985 года дырэктарам гміннага асяродка культуры (ГОК) працуе Ірына Шастай. Жыве яна ў Гайнаўцы, так што на працу даводзіцца ёй даязджаць аўтобусам. Па прафесіі яна тэхнік драўніннай прамысловасці, аднак прыйшла працаваць на культурнай ніве. Цяпер вучыцца яна ў завочнай Студыі асветы і культуры ў Беластоку на кірунку арганізацыі культурнага адпачынку. Памяшканне ГОКу ў Нарве гэта адзін маленькі пакойчык у будынку гміннага камітэта партыі. Праўда, ёсць яшчэ клуб „Прэса-кніжка-рух" са святліцай у асобным будынку, аднак умовы для культурнай дзейнасці ўсё ж не вельмі добрыя. У такой мясцовасці патрэбны дом культуры.

У мінулым годзе, у якім святкавалася 40-годдзе Перамогі, у цэнтры Нарвы каля аўтобуснага паўстанка ўстаноўлены памятны камень у гонар загінуўшых на гэтай зямлі і з гэтай зямлі за свабоду і народную ўладу. З гэтай нагоды адбыўся мітынг мясцовых жыхароў. У мастацкай частцы выступіла школьная моладзь з гміны і іншыя мастацкія калектывы.

Урачыста быў адкрыты ў Нараўскай гміне бягучы культурна-асветны сезон. Вясковы клуб з Тыневіч атрымаў узнагароду за І месца ў культурнай дзейнасці на Беласточчыне сярод вясковых клубаў у мінулым годзе. Адзначаны таксама клуб у Адрынках, гмінная бібліятэка ў Нарве і яе філіялы ў Ласінцы і Трасцянцы. З канцэртам выступіў вядомы калектыў з Тыневіч.

Завітаўшы ў Нарву, хацелася мне пазнаёміцца, як выглядае штодзённая культурная дзейнасць у гэтай мясцовасці. Даведаўся, што ў бягучым квартале адбыўся гмінны агляд каляднікаў, у якім выступілі фальклорныя жаночыя калектывы з Тыневіч і Трасцянкі, а таксама дзіцячыя групы каляднікаў з некалькіх вёсак. Апрача агляду адбудзецца тут карнавальны баль і зімовы кулік. У зімовыя вечары можна зайсці ў клуб і пагуляць у шашкі ці шахматы і гэта ўсё. Аднак святліца клуба найчасцей пустая. Дарослыя, а

(Працяг на стар. 4)

З ГРЭПАРЦЁРСКІХ ЗАПІСАК

СЯРОД СВАІХ

Ахвотна скарыстаў я з прапановы пасла Яўгенія Чыквіна, каб разам з ім паехаць на сустрэчу з выбаршчыкамі ў яго родную Орлю. Хацелася пабачыць і паслухаць, як там успрымуць свайго земляка, што яму скажуць, чаго будуць патрабаваць?

Сустрэча была наладжана ў зале пасяджэнняў гміннага камітэта партыі і гміннай рады нарадовай. Зала запоўнілася літаральна да адказу, хаця была гэта яшчэ сярэдзіна дня. Да пасла, бачу, падыходзяць яго знаёмыя ды вітаюцца з ім без асаблівай цырымоніі. Афіцыйна аддае яму пашану Аляксандр Мураўскі, старшыня гміннай рады ПРОН, калі адкрывае і вядзе гэтую сустрэчу. Побач за сталом прэзідыума занялі месцы старшыня ГРН Анатоль Мартыновіч і начальнік гміны Мікалай Зіневіч.

У час выбарчай кампаніі з Орлі і Арлянскай гміны паступіла ад грамадзян больш-менш 30 прапаноў і патрабаванняў адносна неадкладнага ўладжання набалелых спраў.

Начальнік М. Зіневіч інфармуе сабраўшыхся, што ўсе гэтыя прапановы і патрабаванні былі дбайна аднатаваны і накіраваны ў адрас устаноў, адказных за іх ажыццяўленне. Да дня сустрэчы, значыць, да 15 студзеня 1986 г., у адрас гміны паступіла 28 адказаў, інфармуючых аб спосабах, формах і магчымасцях станоўчага або адмоўнага афармлення гэтых прапаноў. Для прыкладу, было патрабаванне, каб для Арлянскай гміны павялічыць пастаўкі будаўнічых матэрыялаў. Адказы паступілі з ваяводскага ўпраўлення сельскагаспадарчымі інвестыцыямі і з ваяводскага саюза сельскагаспадарчых спулдзельняў „Сялянская самапамач". Абедзве ўстановы былі згодны ў адным: няма асноў і магчымасцей, каб задаволіць гэтакае патрабаванне. Чаму? А таму, што будаўнічых матэрыялаў у Беластоцкім ваяводстве ўсім не хапае, а ў Арлянскай гміне ўжо існуючая, як было сказана, прадукцыйная база выкарыстана ледзь у 85 прац., значыць, ёсць магчымасць развіцця ўсялякай вытворчасці без патрэбы новых пабудоў. Гэтых магчымасцей трэба шукаць асабліва ў выкарыстанні біялагічнага прагрэсу.

Людзі мала што зразумелі з гэтай мудрагелістай канцыляршчыны, але справа зводзіцца, быццам бы, да таго, што Арлянская гміна займае 34 месца на 43 гміны ў ваяводстве па выкарыстанню сваіх магчымасцей па сельскагаспадарчай вытворчасці. Амаль 50 прац. кароў зацельваецца тут без аніякага кантролю. Значыць, паніжаецца іх пародзістасць і малочнасць. Дык замест будаваць новы, для прыкладу, кароўнік, паясняе начальнік, болей разумна было

(Працяг на стар. 5)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXV)

Старыя чытачы „Нівы" памятаюць, што ў мінулым здаралася і так, што на працягу года, двух, пяці і болей гадоў у нашым тыднёвіку не паяўляўся ніводзін артыкул, прысвечаны беларускай нацыянальнай праблематыцы. Чаму? Ці таму, што сярод журналістаў, карэспандэнтаў ці супрацоўнікаў тыднёвіка не было людзей, здольных крануць нацыянальнае пытанне? А можа таму, што стан беларускіх спраў быў так дасканалы, што не было сэнсу наогул аб іх гаварыць, бо нічога ў гэтым стане не трэба было папраўляць? І ні адно і ні другое. Былі ў нас кампетэнтныя людзі як у рэдакцыі, так і па-за ёю і не было ў нас (як і няма, зрэшты) так добрага стану беларускасці, што не трэба было аб ім гаварыць.

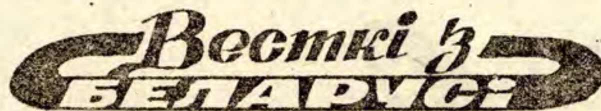
Дык чаму існавала многагадовае маўчанне? Таму, што не было адпаведных умоў. На жаль, усе папярэднія ўрадавыя экіпы або ўвогуле не дазвалялі гаварыць аб тым, што для нацыянальных меншасцей найважнейшае, або дазвалялі тое-сёе сказаць у вельмі абмежаваных адрэзках часу. І таму ў гадах 1956-1980 паявілася ўсяго некалькі сапраўды нацыянальна беларускіх публікацый.

А як выглядае гэта справа сёння? Чаго як чаго, але нацыянальнай праблематыкі ў „Ніве" хапае пад дастаткам. Па сутнасці ніхто нікога не абмяжоўвае ў выказванні сваіх нацыянальных поглядаў і не ступляе вострай нацыянальнай эмацыянальнасці. Аб чым гэта сведчыць? Аб тым, што якраз той напрамак нацыянальнай палітыкі, які вырас з ваеннага палажэння, стаў (як гэта не дзіўна) найбольш талерантным у адносінах да меншасных спраў у параўнанні з усімі папярэднімі: берутоўскім, гамулкоўскім, геркаўскім і канеўскім.

З гэтай прычыны смелае пісанне аб нацыянальных справах перастала быць праявай адвагі. Таму і сваіх выказванняў на гэту тэму ў ніякім выпадку не трактую як подзвіг, а як праяў свайго нармальнага мыслення. Здзіўляе мяне, калі нават у „Ніве" ў адгалосках паяўляюцца заўвагі аб тым, што іх аўтары баяцца за мяне. Дарэчы, знаходзячыся па-за межамі краіны, таксама не раз мне даводзілася сустракацца з людзьмі, якія баяліся за мой лёс. Гэтым другім я і не здзіўляюся. Знаходзяцца яны пад уплывам прынамсі рэштак той прапаганды, якая штучна была зроблена на Захадзе пасля ўвядзення ў нас ваеннага палажэння. Людзі на Захадзе, кормленыя манай, шчыра верылі, што ў Польшчы паліцыя забірае ад людзей хлеб, калі яны купяць болей як адну буханку, што ў нас усе галодныя і голыя, што па вуліцы агенты бяспекі хватаюць бязвінных людзей, што на плошчах Варшавы і іншых гарадоў шастаюць савецкія салдаты, пераапранутыя ў польскія уніформы, што перад уваходам у касцёлы стаяць агенты і фіксіруюць усіх, хто хоча памаліцца Богу і г.д. і т.п.

Трэба сказаць, што такую міфалогію некаторыя, у тым ліку і беларусы, вельмі ўмела выкарыстоўвалі для сваіх інтарэсаў. Як? От хоць бы так, што пісалі розныя рэчы, надавалі ім выгляд „нелегальнасці" і высылалі на Захад. Многае з таго выдадзенага нелегальна па-беларуску на Беласточчыне і высланае на Захад я чытаў. І што? А тое, што амаль усё магло б быць апублікавана ў „Ніве" або ў „Беларускіх календарах". Аднак аўтары выбралі іншы шлях. Надаючы свайм дзеяннем характар нелегальнасці, стварылі міф падзвіжнікаў і муча-

(Працяг на стар. 11)

З МАРКАЙ ГДР

Станкі і тэхналагічныя лініі, іншае прамысловае абсталяванне з маркай „Зроблена ў ГДР" карыстаюцца добрай славай у савецкіх машынабудаўнікоў.

Цяпер на Мінскім аўтамабільным заводзе манціруецца абсталяванне вытворчасці камбіната „Равема" з Карл-Маркштата. Яно прызначана для апрацоўкі вырабаў з высокатрывалага легіраванага алюмінію. У камплект абсталявання ўваходзяць таксама мікрапрацэсары, станкі з лічбавым праграмным кіраваннем, якія дадуць магчымасць істотна павысіць прадукцыйнасць працы на прадпрыемстве.

Мантажныя работы першай партыі гэтага абсталявання плануецца датэрмінова завяршыць у канцы першага квартала 1986 года.

СТАРАДАЎНІ ГАДЗІННІК

Зноў пайшоў галоўны гадзіннік Пінска на рэканструюемым будынку Калегіума. І не проста пайшоў — цяпер штодзённа ў 12 гадзін над плошчай і бліжэйшымі вуліцамі гучыць мелодыя песні „Дзе ж вы цяпер, сябры-аднапалчане?"

Гадзіннік выраблены ў 1913 годзе. Адрадзіў яго да жыцця майстар М. Бухцік, а зрабіў музычным слесар кантрольна-вымяральных прыбораў і аўтаматыкі камбіната будаўнічай індустрыі Г. Сенін.

ТОРФ-„САНІТАР"

Адпрацаваўшы належны тэрмін, паглынальнікі з усіх ачышчальных установак аказваюцца на звалцы і гэтак жа, як і іншыя адходы, забруджваюць навакольнае асяроддзе. Ліквідаваць гэты недахоп існуючых сістэм экалагічнай аховы прапанавалі вучоныя інстытута торфу АН БССР. На мінскім доследным заводзе „Прамсувязь" пачала дзейнічаць серыйная ўстаноўка па ачыстцы сцёкавых вод, у якой яны замянілі традыцыйныя сінтэтычныя паглынальнікі на грануляваны торф.

Гэтая арганічная сыравіна зацікавіла даследчыкаў не толькі тым, што абыходзіцца вытворчасці больш танна, чым прымяняемыя сёння хімічныя злучэнні. Яна, як губка, убірае ў сябе розныя прымесі, што ўтрымліваюцца ў вадзе, а калі да канца напоўніцца імі, становіцца выдатным палівам. Прычым адпрацаваны тарфяны паглынальнік набывае павышаную каларыйнасць за кошт нафтапрадуктаў, якія сабраліся ў ім. Так усе адходы знайшлі карыснае прымяненне.

Навінка беларускіх вучоных аказалася настолькі перспектыўнай, што возьме на сябе функцыі галоўнага „санітара" на філіяле Мінскага трактарнага завода, будаўніцтва якога намечана ў Смаргоні, раённым цэнтры Гродзенскай вобласці. А спецыялісты Чэлябінскага політэхнічнага інстытута плануюць выкарыстоўваць торф на прадпрыемствах аб'яднання „Саюзмедзь" для ачысткі сцёкавых вод прадпрыемстваў.

НА ГАСТРОЛЯХ У КНР

У Пекіне праходзілі гастролі Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору Беларусі. У праграме выступленняў — беларускія, рускія, украінскія песні і танцы, а таксама песні савецкіх кампазітараў, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне. На канцэрце ў зале пекінскага Палаца культуры нацыянальнасцей выканаўцаў цёпла віталі шматлікія гледачы. Пасля выступленняў у Пекіне савецкія артысты выступалі ў гарадах Цзінань і Ціндао.

У КРЫВЫМ ЛЮСТЭРКУ „ШПІГЕЛЯ"

Заходнегерманскі палітычны штотыднёвік „Шпігель" адзначыў 40-годдзе пачатку работы Міжнароднага ваеннага трыбунала ў Нюрнбергу на свой лад. Да гэтай даты ён апублікаваў артыкул пад загалоўкам „Рэвалюцыя ці вялікі спектакль?" Сама пастаноўка пытання мяркуе адназначны адказ. І сапраўды. „Шпігель" запэўнівае, што міжнародны суд над галоўнымі ваеннымі злачынцамі гітлераўскай Германіі не меў сур'ёзнага гістарычнага значэння. Ён быў, на думку штотыднёвіка, „вялікім спектаклем".

Гэты тэзіс аўтар артыкула ў „Шпігелі" імкнецца падмацаваць двума аргументамі, адзін з якіх адносіцца да сферы юрыспрудэнцыі, а другі — да сферы палітыкі. Папершае, аўтар заяўляе, што строга кажучы, судзіць гітлераўскіх верхаводаў за злачынствы супраць міру і чалавечнасці юрыдычных асноў не было. Чаму? Таму, што не існавала ніякага міжнароднага закона, які б забараняў, напрыклад, генацыд, гэта значыць знішчэнне ці спробу знішчэння цэлых народаў. Паняцце „генацыд" увайшло ў міжнароднае права пасля таго ўжо, як патухлі печы Асвенціма і Майданка. А закон зваротнай сілы не мае.

У арсенале „Шпігеля" знайшоўся яшчэ адзін псеўдаюрыдычны аргумент супраць правамоцнасці Міжнароднага ваеннага трыбунала. А іменна — штотыднёвік сцвярджае, што стварэнне трыбунала было замахам на юрыдычны суверэнітэт германскай дзяржавы. Аб якой жа дзяржаве вядзе ён гаворку? Аб той, што рухнула пад цяжарам сваіх злачынстваў і ўдарамі ўзброеных сіл антыгітлераўскай кааліцыі ў першыя майскія дні 1945 года? Ці аб той, якая ўзнікла праз чатыры гады паміж Эльбай і Рэйнам, узяўшы ў спадчыну ад гітлераўскага рэйха разам з іншым і яго сумна вядомыя кадры „законнікаў"?

Сама думка аб тым, каб паставіць верхаводаў гітлераўскай Германіі перад судом узгадаваных імі ж служыцеляў Феміды, уяўляецца кашчунай у адносінах да памяці ахвяр нацызму. Такое „правасуддзе" сапраўды аказалася б „спектаклем", а дакладней кажучы, фарсам. Аб гэтым сведчыць уся практыка разгляду судамі ФРГ спраў нацысцкіх злачынцаў рангам ніжэй.

Што ж датычыць працэсу ў Нюрнбергу, які „Шпігель" называе „судом пераможцаў над пераможанымі", паўтараючы, дарэчы сказаць, рэпліку з лаўкі падсудных бліжэйшага саўдзельніка фюрэра Германа Герынга, то ён павінен лічыцца ўзорам аб'ектыўнага і ўсебаковага даследавання віны падсудных. Нездарма суд цягнуўся больш дзесяці месяцаў — ад 20 лістапада 1945 года па 1 кастрычніка 1946 года. Нездарма адбылося звыш 400 пасяджэнняў Міжнароднага трыбунала, а прад'яўленыя яму дакументы вылічаюцца многімі дзесяткамі тысяч. Ні адзін факт не быў прыняты гэтым судом на веру, ні адзін довад абароны, ні адно пярэчанне падсудных не былі адхілены без дастатковых падстаў і разгляду.

І ў выніку перад позіркам чалавецтва ўзнікла поўная гістарычна дакладная ў дэталях і цэлым карціна германскага нацызму. Велізарнае прафілактычнае значэнне меў гэты вынік Нюрнбергскага працэсу, што ўзбагаціў міжнароднае права дакладнай кадыфікацыяй злачынстваў супраць міру і чалавечнасці.

Між тым нігілісты з заходнегерманскага часопіса, пераходзячы ад юрыспрудэнцыі да палітыкі, сцвярджаюць, што суд народаў практычна нічога не даў для ўдасканалення міжнародных адносін, аздараўлення міжнароднага жыцця. І ў доказ яны ўспамінаюць аб агрэсіўнай вайне ЗША на в'етнамскай зямлі, аб зверствах амерыканскіх мілітарыстаў, якія ўступалі гітлераўскім хіба толькі сваім размахам.

Так, працэс не выкараніў, ды і наўрад мог выкараніць злачынства на міжнароднай арэне. Але Нюрнберг з'яўляецца суровым папярэджаннем патэнцыяльным міжнародным злачынцам.

... Застаецца толькі спытаць сябе, чаму ж з нападкамі на Нюрнбергскі працэс выступіў на гэты раз не неанацысцкі лісток, не рупар іншых экстрэмісцкіх груповак у ФРГ, а часопіс з рэпутацыяй ліберальнага, нават антыфашысцкага органа прэсы. Адказ, відаць, заключаецца ў тым, што ёсць рубеж, праз які нават буржуазныя лібералы, якія фанабэрацца сваім вальнадумствам і дэмакратызмам, пераступіць не могуць.

У. А.

І ПОШУК І НАДЗЕЯ

А. Баршчэўскі. Фота В. Рудчыка.

(Працяг са стар. 1)

акцыйнае падполле зрабіла не мала ў тым напрамку, каб выгнаць беларусаў з межаў Польшчы. Нягледзячы на гэты яўны факт, ад 1944 да 1956 года не было ніякіх арганізаваных форм беларускага грамадскага жыцця. Трэба аднак агаварыцца, што недарэчлівасць тэзісу аб неісінаванні беларусаў у Народнай Польшчы была ясная ўсім, у тым і тагачасным уладам. Гэтым тлумачыцца тое, што ў паасобныя перыяды дазвалялі яны на існаванне розных форм беларускай асветы. Праўда, лёсы гэтай асветы залежалі ад добрай або злой волі асобных чыноўнікаў, і таму ў яе гісторыі заўважаюцца скачкі і непаслядоўнасць.

Варта адзначыць, што незалежна ад ступені незразумення беларускіх патрэб, насельніцтва ўсходняй Беласточчыны не страціла сваю нацыянальную самасвядомасць, пачуццё этнічнай адрозненасці і не адракалася ад сваёй роднай мовы.

Трэба аддаць належнае і уладам, якія, хаця афіцыяльна і тэарэтычна не прызнавалі, а прынамсі не падкрэслівалі існаванне вялікай беларускай меншасці, дык пры гэтым не прымянялі ні дыскрымінацыі, ні праследаванняў беларусаў. Вядомыя падзеі з 1956 года, між іншым, праявіліся ў тым, што былі накіраваны супраць рознага тыпу шаблонаў, фальшывак і міфаў. „Неісінаванне" беларусаў у Польшчы было, несумненна, адным з такіх міфаў, якія канчаткова рынулі пад напорам гістарычнага пералому. Улады не толькі афіцыйна прызналі факт існавання беларускай меншасці, але і дазволілі яе прадстаўнікам заснаваць БГКТ.

Я асабіста не прымаў удзелу ў з'ездзе, які даў пачатак Беларускаму таварыству. Жыў я ў той час у Лодзі і толькі што закончыў Лодзінскі універсітэт. Свядомасць мая на працягу ўсяго ваеннага і пасляваеннага часу была адназначна беларуская. І таму, атрымаўшы вестку аб заснаванні БГКТ, адразу стаў энтузіястам гэтай арганізацыі і яе членам з 1956 года. А ў сувязі з тым, што ў гэтым жа годзе была заснавана кафедра Беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта, пастанавіў я, як бы наперакор сваёй русістычнай адукацыі, перакваліфікавацца і заняцца беларусікай. З пачаткам існавання БГКТ і „Нівы" звязана прабуджэнне маіх паэтычных схільнасцей. Праўдападобна, і без БГКТ схільнасці гэтыя ўва мне раней ці пазней праявіліся б. Калі аднак думаю аб тым, што, быць можа, без існавання беларускага руху ў Польшчы мог бы я ствараць сваю паэзію не на роднай мове, дык агортвае мяне жах. Было б гэта нешта не толькі недаравальнае, але і злачыннае як у адносінах да сваёй нацыянальнасці, так і ў адносінах да самой натуры паэтычнага таленту.

Аднак досыць аб асабістым, хаця яно і не вельмі асабістае, бо ці ж сказанае тут мною не агульнае і не грамадскае?

Пішучы сёння аб трыццацігадовым юбілеі БГКТ і „Нівы", хачу схіліць галаву перад памяццю тых, хто ўжо адышоў назаўсёды, і перад тымі, каго вельмі моцна пахілілі гады — адным словам, перад той генерацыяй беларускіх дзеячоў, якія ў памятным 1956 годзе ўзнімалі фундамент пад Беларускае грамадска-культурнае таварыства. Вядома, што былі сярод іх і былыя члены КПЗБ, і грамадоўцы, і тэбэшоўцы, і хадэкі, і лібералы. Траплялiся былыя вязні як жа супрацьстаўных дзяржаў і палітычных сістэм. Я вельмі рад, што мне ніколі не давялося пачуць, каб хтосьці з гэтых дзеячоў, кіруючыся вузкім партыйным партыкулярызмам, ахайваў ці ганьбіў дзеяча з былога супрацьстаўнага ідэалагічнага лагера. Усе прыйшлі з адкрытым сэрцам, каб служыць новай, дэмакратычнай арганізацыі — Беларускаму грамадска-культурнаму таварыству. Пашана вам і мая любоў, дарагія настаўнікі і сябры — пачынальнікі БГКТ!

У часе нараджэння БГКТ было мне дваццаць шэсць гадоў. Значыць, быў я маладым чалавекам. І, як гэта заўсёды бывае, здавалася мне і маім аднагодкам, што старыя не заўсёды нас разумеюць, што часта з'яўляюцца перашкодай для нашых надзей і парываў. Мінула тры дзесяткі гадоў, і час, найгеніяльнейшы з усіх настаўнікаў, непрыкметна, без крыкаў і прымусаў пераканаў мяне, што сапраўдныя нацыянальныя цэннасці родзяцца не адразу і не толькі цяпер, а ў выніку дзеянняў і намаганняў пакаленняў. Сіла свядомасці і культуры кожнай нацыі тым большая і мацнейшая, чым болей яна гістарычная, чым болей заглыблена ў мінулае, чым мацней угрунтавана не толькі ўва мне, але і ў маіх бацьках, дзедах і прадзедах.

І таму, раздумваючы сёння над нашым трыццацігоддзем, мне хочацца сказаць: прабачце і дзякую — усёй старэйшай плеядзе беларускіх дзеячоў, з якімі ў мінулым даходзіла да такіх ці іншых непаразуменняў.

Сённяшні дзень БГКТ не лёгкі і не просты. І цяжкасці аб'ектыўнага характару і суб'ектыўныя нашы недасканаласці перашкаджаюць нам узняць дзейнасць таварыства на пажаданы ўзровень. Аднак зроблена і робіцца не мала. Дзякуючы актыўнасці і самаахвярнасці людзей існуе разбудаваны аматарскі рух, які не дазваляе памерці найпрыгажэйшаму праяву нацыянальнай душы — беларускай песні. Дзякуючы напорыстасці настаўнікаў жыве беларуская мова ў многіх школах усходняй Беласточчыны. Дзякуючы не толькі прыроджаным здольнасцям, але і працавітасці развіваецца прыгожа фенамен нашага таварыства — беларускі літаратурны рух. Дзякуючы нястомнасці Валкавыцкага і журналісцкага калектыву бесперабойна трыццаць гадоў выходзіць „Ніва". Дзякуючы актыўнасці тысяч беларусаў не толькі з Польшчы, але і з усяго свету расце скірда цаглін, прызначаных для пабудовы Беларускага музея.

„Беларуская песня-85". М. Байгус і А. Пісанка з Беластока — адно з двух месц сярод дуэтаў у фальклорнай песні. Фота М. Гайдука.

Зроблена вельмі многа, але зрабіць трэба яшчэ болей, і таму чакаем кожнай праявы беларускай актыўнасці. Каштоўнае тое, што чалавек робіць для самога сябе, для сваёй сям'і, для сваіх знаёмых, для свайго грамадскага класа. Аднак найбольш каштоўныя тыя дзеянні чалавечага розуму і чалавечых рук, якія служаць умацаванню ўсёй нацыі, яе свядомасці, яе культуры і яе мовы.

Вядома, што праблемы новых часоў могуць быць выражаны пры дапамозе новых метадаў, а такія наватарскія спосабы могуць быць запранаваны толькі маладымі. І таму нам трэба ўскладаць свае надзеі на маладое пакаленне беларусаў, якія ў свае рукі павінны ўзяць лёс Беларускага таварыства. Аддаючы пашану старой генерацыі беларускіх дзеячоў, разумеючы іх значэнне не толькі для нашага мінулага, але і для сённяшняга, мы, як гэта бывае ў жыцці, наша заўтра спалучаем з маладымі.

Будзем верыць, што і сярод іх не забракне гарачых беларускіх сэрцаў і халодных беларускіх розумаў, якія не дазволяць загінуць ва ўсходняй Беласточчыне беларускасці, якая праіснавала тут паўтысячы гадоў.

У ПРЭЗІДЫУМЕ ГП БГКТ

У чацвер, 23 студзеня адбылося першае ў гэтым годзе пасяджэнне Прэзідыума ГП БГКТ.

Спярша Прэзідыум адобрыў праект плана Беларускага календара на 1987 год, які рэдагуе Мікола Гайдук. У календары будуць змешчаны матэрыялы пра Беласточчыну і БГКТ, весткі з Савецкай Беларусі, артыкулы аб народнай творчасці і культурна-асветных дзеячах. У рубрыцы „Літаратурны палетак" друкавацца будуць творы „белавежцаў". На старонках календара чытачы знойдуць лячэбныя, кулінарныя, метэаралагічныя, праваныя і гаспадарчыя парады. Каляндар змесціць таксама матэрыялы навукова-папулярнай сесіі ў гонар 30-годдзя БГКТ.

У другой частцы пасяджэння Прэзідыум ГП разглядаў пытанні, закранутыя ў час дыскусіі на IV пленуме ГП у снежні 1985 года.

В. Луба

НАША ТРЫЦЦАЦІГОДДЗЕ

Дзеячам БГКТ і чытачам „Нівы" прысвячаю

Мы на Падляшшы ўжо спрадвеку,
Тут нашы вёскі і палі.
Мы не прыйшлі сюды аднекуль,
Мы на сваёй жывем зямлі.

Не на чужыне, мы тут — дома,
Красуецца наш сад штогод —
З нас кожны усё больш свядомы,
Што беларускі мы народ.

Мы ўжо не цёмны люд вясковы,
Мы маем доступ да навук.
Сваю цаніць умеем мову
І сваёй роднай песні гук.

У слаўнае трыццаціголдзе,
Жыве хай беларускі рух!
Няхай ён уздымае штодзень
Свядомасці народнай дух.

Віктар Швед

(Працяг са стар. 1)

КУЛЬТУРА У НАРВЕ

навят моладзь пераважна праводзяць свой вольны час у рэстаране „Над Нарвай“, дзе заўсёды гучна, а нават бывае весела, але ці прыемна і карысна? Не ад сёння вядома, што не найлепш выглядае культурнае жыццё ў гмінах. Бяда ў тым, што няма адпаведных аб'ектаў. Бракуе адданых справе людзей. Грашовыя сродкі на культуру ў гміне ёсць, але часта яны не адпаведна выкарыстоўваюцца.

У пошуках культурна-асветнай дзейнасці ў Нарве заходжу ў будынак гміннай бібліятэкі, якая размяшчаецца ў некалькіх цесных пакоях. Кіраўніком бібліятэкі з'яўляецца пані Мар'я Мацкевіч. Другі працаўнік гэта Крыстына Мялешка. Даведваюся ад іх, што ў бібліятэцы ўсяго адзінаццаць тысяч кніжак. У Нарве тысяча трыста жыхароў. Гмінная бібліятэка вядзе таксама пункты пазычання кніжак у навакольных вёсках. У картатэку запісана больш чатырохсот асоб з Нарвы, палова з іх гэта школьнікі. Сярод дарослых любіцеляў кніжак ёсць толькі некалькі чалавек, якія пастаянна карыстаюцца з кнігазбору бібліятэкі. Найбольш у Нарве чытае Вальдэмар Галіцкі. Ён па прафесіі зваршчык і вядзе прыватны рамесны варштат.

Разглядаюся па стэлажах з кніжкамі. Шукаю беларускія загалоўкі. Аказваецца, што беларускія выданні змяшчаюцца толькі на адным стэлажы разам з рускімі кніжкамі. А ўсяго ў бібліятэцы ёсць семнаццаць стэлажоў, запоўненых кніжкамі. Сярод беларускіх кніжак немагчыма знайсці выданне з апошніх пятнаццаці гадоў. З выданняў БГКТ ёсць толькі тыя, якія былі выдадзены ў шасцідзесятыя гады. Гмінная бібліятэка ў Нарве штогод папаўняе свой кнігазбор на звыш пяцісот новых кніжак. На жаль, беларускіх не прыбывае. Сумная гэта з'ява, калі ўзяць пад увагу тое, што тут жывуць пераважна беларусы. Пацяшальнае толькі тое, што сярод газет і часопісаў у чытальні можна знайсці нашу „Ніву“.

Пытаю, як часта бібліятэка арганізуе аўтарскія сустрэчы. У апошнія гады было не больш трох такіх сустрэч, у тым ліку ні аднаго разу — з беларускім пісьменнікам. Працаўніцы бібліятэкі былі здзіўлены фактам, што сем літаратараў у нашай краіне, якія пішуць на беларускай мове, належаць да Саюза польскіх пісьменнікаў. Варта змяніць такое становішча. Трэба аднак спадзявацца, што адраджэнчаскі працэс у нашым таварыстве не абміне самой Нарвы, тым больш, што ёсць тут аддзел БГКТ. У ім ёсць актыўныя людзі, якія патрапяць добра працаваць. Варта звярнуць увагу, што ў вёсках Нараўскай гміны, як Тыневічы, Трасцянка ці Гарадзіска, актыўна вядуць працу на культурнай ніве гурткі БГКТ. Няхай гэта будзе ўзорам, каб беларуская культура ў нашым асяроддзі мела належнае ёй месца.

Ян Мордань

АЎГАЛОСКІ

ЁН НЕ ЗАБЫЎ ГОРАД БЕЛЬСК

У 1965 годзе я ў „Ніве“ прачытаў, што савецкі ветэран вайны Барыс Гітман хоча дазнацца пра наш горад Бельск Падляшскі. Напісаў я яму пісьмо і... цяжка паверыць, але ўжо 20 гадоў я з ім перапісваюся.

Барыс Гітман служыў у 48 Арміі I Беларускага фронта, якая 30 ліпеня 1944 года вызваляла Бельск. Не мог ён забыць наш горад, можа, таму, што ў час вызвалення ў наваколлі Бельска ён быў паранены. Тут ён ляжаў у ваеннай бальніцы і адгэтуль самалётам перавезлі яго ў Седльцы. У той жа час на фронце была яго сястра і бацька. Барыс Гітман прымаў удзел у вызваленні Варшавы і здабываў Берлін.

Гэты вясёлы і скромны ветэран Савецкай Арміі ўзнагароджаны „Ордэнамі Славы“ 2-ой і 3-яй ступені, медалямі „За адвагу“, „За абарону Масквы“, „За вызваленне Варшавы“, „За ўзяццё Берліна“, „За перамогу над Германіяй“, „За доблесны труд“ і многімі іншымі. У час вайны ён з многімі ў Польшчы пазнаёміўся. Яго асабліва цікавіў Бельск і ён даведаўся пра яго многа. Пісьмы яму пішу не адзін я. Піша яму і Мікалай Сушч з Беластока, і Павел Касінскі з вёскі Галады і Уладзімір Сарокін з Бельска. Нам заўсёды хацелася сустрэцца з Барысам. Усё гэта споўнілася 9 мая 1985 года.

Барыс Гітман — такім быў у час вызвалення Бельска ў 1944 годзе.

Барыс Гітман — у Беластоку ў 1985 годзе.

Па запрашэнні бельскіх партыйных уладаў і асабліва I сакратара Пятра Кудзюка ў Дзень Перамогі Барыс Гітман з жонкай Эльвірай прыехаў у Бельск. Цяжка апісаць гэтую сустрэчу. Бельскія ўлады прынялі яго і жонку вельмі сардэчна. У час пабыўкі госці наведалі Бельскае тэлевізійнае прадпрыемства, пабывалі ў Беларускім ліцэі, сустрэліся з дырэктарам, настаўнікамі і вучнямі, усюды з вялікай радасцю. Барыс пакінуў запіс у ганаровай кнізе школы. Пабывалі яны і на могілках савецкіх салдат, якія загінулі ў нас, вызваляючы горад. Бельскія ўлады арганізавалі паездку гасцей у Варшаву. Не было вольнай хвіліны. Праз пяць дзён Барыса Гітмана і яго жонку Эльвіру сустракалі ўсюды вельмі ветліва. Пабывалі яны і ў мяне ў Беластоку і ў Колі Сушча.

Барыс прыемны і непасрэдны чалавек, з якім шкада было расставацца. Многа ён нам расказаў пра вайну, пра сваё нялёгкае жыццё.

Такая сустрэча вельмі цікавая і павучальная. Мы ніколі пра такіх людзей не забудзем. Мы верым, што яшчэ не раз Барыс нас наведае. Гэтай сустрэчы дапамагла і рэдакцыя, бо ад „Нівы“ гэта пачалося. І мы ў час пабыўкі гасцей у нас стараліся паказаць Барысу, што мы цэнім і не забываем людзей, якія жыццём плацілі за вызваленне нашай зямлі.

Л. Леанюк,
Беласток

БРАТЭРСТВА ПА ЗБРОІ

Пры Ваяводскім праўленні Таварыства польска-савецкай дружбы ўжо паўтара года існуе Камісія братэрства па зброі. Яна займаецца распаўсюджваннем ведаў аб змаганні за Народную Польшчу, а асабліва аб барацьбе супраць гітлераўскай Германіі.

Вялікую ўвагу камісія прысвячае памяці аб загінуўшых у другой сусветнай вайне. Стараецца ўшаноўваць жывых удзельнікаў вайны.

З нагоды гадавіны Войска Польскага і Савецкай Арміі члены камісіі выступаюць з дакладамі ў розных месцах. Асабліва ў школах патрэбны веды аб гістарычнай праўдзе, аб братэрстве па зброі Войска Польскага і Савецкай Арміі. Таму ў планах камісіі прадугледжана цеснае супрацоўніцтва з Кураторыяй асветы і выхавання ў Беластоку. супрацоўніцтва з рознымі грамадскімі арганізацыямі і з арганізацыяй ветэранаў у СССР.

Камісія вырашыла стварыць камісіі братэрства па зброі ў Гайнаўцы, Бельску, Саколцы, Моньках і Лапах, імкнучыся як мага шырэй разгарнуць дзейнасць, звязаную з уласцівым разуменнем патрыятызму і інтэрнацыяналізму. Важна таксама і тое, каб мець дакладныя даныя аб колькасці загінуўшых у другой сусветнай вайне ў паасобных мясцовасцях і аб колькасці жывых удзельнікаў вайны — былых савецкіх і польскіх салдат.

Паводле існуючых даных, на Беласточчыне пражывае 1800 былых савецкіх салдат. Многім былым воінам напэўна неабходная дапамога, і камісія гэтым зоймецца.

22 студзеня адбылося пасяджэнне камісіі, на якім быў выбраны новы старшыня — падпалкоўнік Вітальд Сацэвіч. „Ніхто не павінен быць забыты! Заслужаным людзям неабходна пашана“, — сказаў ён у сваім выступленні на спомненым пасяджэнні.

Міхась Хмялеўскі

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

НА „ВЯЛІКАЙ ХАЦЕ“

На „вялікай хаце“ пахла лакам ад полапа, пацягнутага белай фарбай. Валя калісь доўга дабівалася, каб Сашык нарэшце падбіў бэлькі пліткай. А то перад Калядамі ці Вялікаднем трэ было ўсё тую глінку разробляці, сіньку дабаўляці, і бяліць, хай яго нагла, пэндзлем з рачное травы, аж трашчала ў патыліцы, бяліць... Сашык і сцены хаты патынкаваў, а то ўсё той паперай клеіш, клеіш, тую муку разрабляеш, бо клею няма, а і то ўся тая папера аттапырваецца, шальпаціць... Сашык шпахлёўкай выгладзіў, на хаце розавай эмульсійнай фарбай пацягнуў. І памыці можна, калі запэцкаецца. Падлогу нову палажылі ў кухні, бо Валя ўжо была выскрабла да такое тонкасці, што, здаецца, ано сукі асталіся. На хаце дошкі як новыя былі, бо мала хто і заходзіў, то Валя трохі іх дзеркачом пашаравала і можна было дошкі маляваць на „ясны ожэх“. Купілі „пушчу“, перанеслі крышталі з каморкі, дзе яны тухлі ў павуціне і шэрай пакавай паперы. Спачатку прынеслі сюды і тэлевізар, але зачаста лезлі сюды глядзець фільм, і перанеслі яго ў спальню...

Цяпер сядзяць тут усе — і Сашык, і Валя, Ёзік, Зоська, Колік, Жэнька. На бліскучым шкле стаіць гарэлка, талеркі з каўбасой, гурочкі...

— На, Патрык, каўбаскі! — падала Зоська малому, які качаўся на дыване з велізарным мішкам, прывезеным з Мінска.

— Патрык, ідзі на кухню, а то запэцкаеш дыван! — прагнала яго бабуля.

Валя даўно дзяўбла галаву Сашыку, каб якую вілу ставіў. Грошай сабралі даволі, куды ж іх дзяваць, у панчоху? Як вада робяцца, усё таннеюць. Ну, грошы ёсць, знаёмствы і там, і сям... Што мае мэбля гніць у гэтых сценах?! У каморцы не ступіш, усё застаўлена. Кожны ведае, што „высокі полыск“ любіць святло, а то патухне ўсё. А Сашык кажа Валі:

— Не! Нашто нам віла?! Мы вось тут свой век і дажывем. Ганка то і глядзі, як за гарадскога пойдзе, там у Беластоку круціцца ля яе Эдзік, а ў таго хата свая на Сланэчным Стоку. Як добра пойдзе, то і возьме Ганку. А калі ў яго хата свая, то нашто яму наша „пушча“? Пэўна, кватэра завалена ўсякім дабром, бо і студыі кончыў...

— Ды бедныя яны спачатку, тыя са школамі. Пакуль яе кончыць, то, хай яго нагла, бацьку на каркеві вісіць, стыпендыямі ж не пракорміцся!

— Эдзё з багатых. Штогод за граніцамі сядзіць.

— Думаеш, такі Гандзю возьме? Такі пасля табе вочы будзе пароць: твой бацька ў гнаеві сядзіць, з-пад пазуроў бруду не выкалупаў, а каля мяне за сталом сядзе? Во, хіба што выпіць любіць, з такім дагаварыцца можна — пры бутэльцы.

— Ды і цяпер, Ёзік, скажаш: я табе паўпарсючка прыпру, то такі панок адразу змякне. Энцелеген ён не энцелеген — паесці любіць. Галодны не любіць чалавек быць, ну.

(Працяг са стар. 1)

СЯРОД СВАІХ

б абзавесціся пародзістымі высокамалочнымі каровамі.

Гэтыя павучэнні, якія вынікалі з паясненняў начальніка гміны, прысутныя ўспрымалі з наяўным хваляваннем. Бо хто любіць, калі яму ў вочы гавораць, што ён не ўмее гаспадарыць?

Начальнік М. Зіневіч аналізаваў па чарзе ўсе грамадскія давыбарчыя прапановы і патрабаванні. Я такіх магчымасцей не маю. Дык спынюся на дзвюх найбольш у Орлі набалелых справах. Гэта пабудова новай школы і пабудова вялікага, такога як у Ляўкове, керамічнага завода па вырабу цэглы і дрэнарскіх керамічных трубак.

Са школай, дзякуючы перш за ўсё вялікай актыўнасці і самаахвярнасці саміх арлянцаў, справу пакуль што ўдалося неяк уладзіць. Яе пабудова ўведзена ўжо ў інвестыцыйны план Беластоцкага ваяводства на 1986 год, у якім на пачатак гэтай пабудовы адведзена Орлі дзесяць мільёнаў злотых. План гэты 30 студзеня (гэта я дабаўляю ад сябе) быў зацверджаны Ваяводскай радай нарадовай у час яе пленарнай сесіі. Значыць, і школа ў Орлі разам з жылым будынкам для настаўнікаў у 1989 годзе маюць быць аддадзеныя ў карыстанне. Будзьма аптымістамі!

Горш з цагельняй. Яе ніхто не хоча будаваць, хаця Орля стаіць на высакаякаснай гліне, якая лічыцца агульнанацыянальным багаццем краіны і без дазволу вельмі важных устаноў у Варшаве (ад геалогії) нельга да яе дакрануцца. Нават для цяперашняй кафлярні гліну ў Орлю возяць з Каплянаў, што аж за Беластокам, каля 80 кіламетраў ад Орлі.

Аб'яднанне керамічнай прамысловасці, будучы карыстальнік Арлянскай гміны, заявіла, што толькі тады можа быць гаворка аб нейкай пабудове керамічнага завода ў Орлі, калі ваяводскія ўлады (ці хто іншы) сфінансуе палавіну коштаў гэтай пабудовы. А яны, гэтыя кошты, ідуць цяпер у мільярды злотых і няма такога багатага і добрага дзядзькі, які лёгкай рукой ахвяраваў бы гэтыя мільярды. 20 гадоў арлянцы змагаюцца ўжо за гэтую цагельню. Здаецца, што яшчэ чакае іх не менш працяглая перспектыва барацьбы. Хіба што...

— У Сейме рыхтуецца пастанова, — гаварыў пасол, — аб суполках і фірмах з удзелам замежнага, нават і прыватнага капіталу...

Можа гэта шанц для Орлі? Усялякіх будаўнічых матэрыялаў жа пастаянна не хапае ў цэлай нашай краіне. Арлянская кераміка ішла б, як вада на вясну. Выручка для капіталу атрымалася б проста маланкава і перспектывы на прыбыткі вельмі заманлівыя. Толькі пачынаць справу.

А пакуль што людзі бамбяць у Орлі свайго пасла градам самых розных праблем і пытанняў. Сярод іх знайшліся і такія, якія непасрэдна адносяцца да беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы і да набалелых спраў усёй прыгранічнай паласы паўднёва-ўсходняй Беласточчыны.

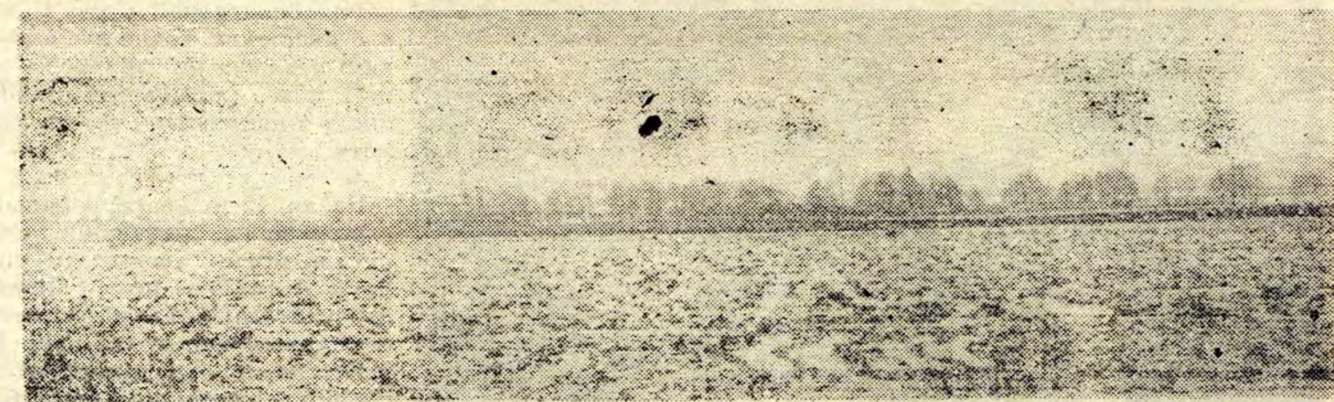
Пасол Я. Чыквін слухае, дбайна запісвае ўсё сказанае і стараецца паясняць, адказваць як ведае і можа. Даведваемся, што ён у складзе соймавай камісіі па справах адміністрацыі ўнутраных спраў і справядлівасці, між іншым, таму, што адчувае сябе таксама і прадстаўніком беларускай нацыянальнай меншасці.

— Я ж сам беларус, як усім тут вядома, і нідзе гэтага не скрываю, хаця ў арганізацыі, якую я прадстаўляю, мы сваіх членаў не дзелім паводле нацыянальнасці...

Замала ён яшчэ ў Сейме і гэтая сустрэча для яго — яшчэ адзін урок грамадзянскай вытрымкі. Як многа, ды якія розныя набалелыя справы і праблемы кіпяць сярод нашага народа; трэба ўмець уладкаваць справы агульныя з адзіночнымі, выбраць, што найважнейшае...

Тры гадзіны праляцелі, як адна хвіліна. Няма часу, каб даўжэй пагутарыць з мамай і татам.

Назад едзем моўчкі. Пасля Я. Чыквіну ёсць аб чым падумаць. Падобную сустрэчу ад быў ён ужо ў Мілейчыцах. Значыць, не цураецца сваіх людзей. Сярод іх ён найлепш сябе адчувае. **Віктар Рудчык**

Падляшскі пейзаж. Фота Юркі Трачука.

— Такі, што распанеў, думаеш, вельмі галодны?! Ды ў таго тваяго Здзіка тры халадзільнікі біткам набіты, жары — не нажарэшся. Сапсуецца — свайму сабацы не дасць, бо сабачка есці не будзе, а выкіне на сметнік.

— Ты, гэта амаль так, як і ў Нараўцы перад вайною ў аднаго жыда — не з'есць, а беднаму не дасць, служанка вылье ў рынштох.

— Ну, я яго памятаю! Такі тоўсты, з барадою.

— Дзе ты яго знаці мог! Колькі табе было, ты з трыццаць каторага?

— З дваццаць восьмага. Пасцеў і вайну ўтлядзець, і паспрабаваць яе смакаты.

— Ну, і бачыў ты вайну: з-пад спадніцы маці. Не то што хоць бы і я!

Тут Валя прынесла свежы, гарачы, бухаючы пахучай парай бігос.

— Ну, хлопцы, кіньце плянтаголіць! Бярыце, чым хата багата...

Валя выцерла рукі ў фартух, прысела на беражку канапы.

— Валюня, выпі чарку, а то ўсё на той кухні ды кухні.

— Ой, сэрца. Задыхалася, запыхалася. Як дасць жар ад пліты, аж дух займае, гатоў упасці.

— А ты выйдзі на свежае паветра! Кінь ты, усяго ж есці ўдосталь!

— А дзе там! Дзе той Алік, няхай скочыць у склеп, там грыбочкі, маслючкі, ну!.. Дзе там свежае паветра! Цэлае лета надыхалася, бегаючы то за бульбай, то за снапамі...

— Цяпер то баба і набегаецца! За машынамі. Гадоў дваццаць таму то ад сярпа спіны не адагне, а малое ў прыполе...

І далей ідзе гутарка. Жэнька, прыехаўшая ў госці да Кастэнтавых, загледзелася ў чарку. Успомнілася, як трыццаць гадоў таму сядзела з Сашкам, каторы прыехаў з „Прусаў", на жэрдцы ў Куце. Змяркалася. Дула мокрым ветрам ад бярэзіны. Сашык вынуў яе фатаграфію і падраў у кусочкі.

— Гэта канец, Жэня. Я цябе любіў. Пасля таго, што ты тут вычаўпаеш, усё кончана...

Валя, найлепшая сяброўка Жэнькі, паслала ў Прусы пісьмо Сашыку. Што было ў гэтым пісьме, Жэнька дадумалася. Сашык, яе першае каханне, не вярнуўся ніколі. Не вярнулася і вялікае сяброўства дзяўчат.

Жэня выйшла замуж у далёкі польскі горад. Добры, працавіты чалавек ёй трапіўся, сумленны, разумны. І дзеці добрыя, павучыліся, працуюць. На вёску трудновата было прыехаць, далекавата. Спачатку сэрца рэзала тое, што Валя выйшла за Сашыка. Пасля ўсё прыціхла. Новае, новае жыццё. Новыя, новыя словы. Многа, многа могуць яны сабе сказаць, калі збяруцца на „вялікай хаце" драўлянага Сашыкавага дома. І ўсё менш, менш...

Міра Лукша

ЛЮДЗІ БГКТ

ЮРКА ХМЯЛЕЎСКІ

Настаўнікі роднай мовы гэтакія людзі, якія раскрываюць моладзі прыгажосць беларускай мовы і літаратуры, прывіваюць пашану да свайго роднага, нацыянальнага. Адным з іх быў таксама Юрка Хмялеўскі. Шмат цёплых слоў было сказана аб ім як аб педагогу і дырэктару падставовай школы ў Барысаўцы ў „Ніве" ад 23 кастрычніка 1983 года.

Юрка Хмялеўскі безупынна пашырае свае веды. Як ён сам сцвярджае, вельмі многа дала яму месячная пабыўка ў Мінску на курсе беларускай мовы і літаратуры. Пасля заканчэння беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта ён пачаў працаваць настаўнікам беларускай мовы ў Малінніках, а праз год стаў дырэктарам школы ў Барысаўцы. Аднача сова заканчвае ў Суляёўку Студыю арганізацыі і кіравання асветай, а ад кастрычніка 1985 года завочна вучыцца ў Падыпломнай студыі паланістыкі ў Седльцах.

Ужо ў верасні 1984 года Юрку Хмялеўскаму даручылі функцыю гміннага інспектара асветы і выхавання ў Нарве. У яго ведамстве ёсць 6 пачатковых школ, у якіх 65 настаўнікаў навучаюць 683 дзяцей.

Ю. Хмялеўскі лічыць за свой абавязак і гонар павышаць адукацыю рабочых і сялян. Пры дапамозе раённага рабочага універсітэта ў Гайнаўцы, у Нарве створан вячэрні агульнаадукацыйны ліцэй, у якім восенню пачало вучыцца 64 асобы, узрост якіх вагаецца ад 18 да 42 год.

У гміне дзякуючы ўмелай працы інспектара добра развівацца ідэя народнага пачыну дапамозе школе. Ужо шмат чаго зроблена ў асобных школах, але найбольш увагі прысвячаецца цяпер будове пачатковай школы ў Нарве.

Ад лютага 1985 года ў Нарве існуе аддзел БГКТ, узначальваемы Юркам Хмялеўскім. І гэта зусім невыпадкова: выказаўся ён ужо раней сваёй адданасцю беларускай справе і таму дэлегаты X з'езда БГКТ выбралі яго членам Галоўнага праўлення.

(Працяг на стар. 6)

ЛЮДЗІ ВЁСКІ

(Працяг са стар. 5)

Праўленне аддзела наладзіла сувязь з гурткамі і аказвае ім вялікую дапамогу. Актуалізаваны стан арганізацыі, згуртоўваецца актыў. Напрыклад, у Вялікіх Тыневічах усе ўдзельнікі харавога калектыву з'яўляюцца добрымі дзеячамі аддзела. Па прыкладу інспектара асветы і выхавання горнуцца да працы настаўнікі ўсіх школ, а ў першую чаргу настаўнікі беларускай мовы.

Праўленне аддзела прысвячае шмат увагі папулярызацыі „Нівы". Пачало яно ад сябе. Было вырашана, што ўсе члены пленума аддзела павінны быць падпісчыкамі беларускай газеты. Была таксама звернута ўвага на падпіску „Нівы" ў школах.

Адной з важных дзялянак у працы аддзелаў з'яўляецца мастацкая самадзейнасць. У некаторых школах яна стаіць ужо на высокім узроўні. Беларуская песня, сцэнічнае слова становіцца паўсюдным, асабліва ў такіх школах, як падставоўкі ў Трасцянцы і Ласінцы. Горш з дарослымі людзьмі, якія хацелі б спяваць. На жаль, не хапае спецыялістаў, якія маглі б заняцца гэтай дзялянкай. Вось, напрыклад, у Гарадзіску ёсць усе ўмовы для стварэння хору, ды толькі няма дырыжора.

І тут адна заўвага: варта было б уважней прыгледзецца да настаўнікаў і знайсці сярод іх здольных людзей, якія маглі б кіраваць харавым калектывам.

Міхась Хмялеўскі

Фота аўтара

Мгр Марыя Чабан на ўроку.

АДРАДЖЭННЕ

У выніку непрыхільнай для няпольскіх нацыянальнасцей палітыкі папярэдняга кіраўніцтва, а таксама цэнтральных асветных улад у 70-ыя гады гвалтам было зменшана навучанне беларускай мовы на Беласточчыне. Гэты сумны стан з году ў год паглыбляўся і ў пачатку 80-х гадоў дайшло да таго, што беларускай мове навучалася ўсяго пятая частка тае колькасці дзяцей і моладзі, якая наведвала ўрокі роднай мовы ў 60-х гадах. Аднак разам з працэсам адраджэння і аднаўлення ў грамадскім жыцці нашай краіны ў апошнія гады наступіў заўважальны зрух і ў справе навучання беларускай мове. Паволі, але няспынна, расце лік вучняў, якія наведваюць заняткі па роднай мове, прыбывае таксама школ з навучаннем гэтага прадмета.

Пяцікласнікі астравецкай школы: Ася Чабан, Ева Сачко, Пеця Прымака і Андрэйка Алекша.

Пасля 15-гадовага перапынку адраджаецца навучанне беларускай мовы ў пачатковай школе ў Астраўку, што ў Шудзялаўскай гміне. Галоўная заслуга ў гэтым настаўніцы мгр Марыі Чабан, а з дапамогай ёй прыйшлі настаўнікі мгр Янка Чабан і Яўген Чабан. Асабліва многа дапамог Яўген Чабан — дырэктар астравецкай школы ў гадах 1959-1970, калі беларускай

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

Bożena Kastory — Weź promień światła... (Instytut Elektroniki Białoruskiej Akademii Nauk). „Życie Warszawy" (W-wa), R. 1985, Nr 168, s. 5.

Bożena Kastory — Dlaczego im się chce? Notatki z Białorusi. „Życie Warszawy", R. 1985, Nr 170 s. 5.

Bożena Kastory — Reaktor na szybkich neutronach. (Instytut Energetyki Jądrowej w Mińsku). „Życie Warszawy", R. 1985, Nr 173, s. 5.

Ewa Fiala — Kto przyjdzie, zostaje. (Towarzystwo Przyjaciół Bielska Podlaskiego). „Trybuna Ludu" (W-wa), R. 1985, Nr 31 s. 3.

Jerzy Dzięciołowski — Wielka sprawa stoi w miejscu. W dolinie Biebrzy. „Życie Gospodarcze" (W-wa), R. 1985, Nr 27, s. 7.

Amelia Kawecka. Naturalna chłonność reakcyjna boru brusznicowego i trzcinnikowo-świerkowego boru mieszanego w północno-wschodniej Polsce. „Prace Instytutu Badawczego Leśnictwa" (W-wa), R. 1985, Nr 637, s. 53—80.

Bazyli Tichoniuk — Fauna w toponimii Puszczy Białowieskiej. „Zeszyty Naukowe WSP w Opolu" — „Filologia Rosyjska", R. 1984, Z. 24, s. 109—117.

Aleksander Maksimczuk — Intensyfikacja produkcji a efektywność w państwowych gospodarstwach rolnych. Na przykładzie Zjednoczenia Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej w Białymstoku. „Zeszyty Naukowe" — Uniwersytet Warszawski, Filia w Białymstoku, Z. 46, Administracja i Ekonomia, Dział E — Prace Ekonomiczne, R. 1984, T. 11, s. 19—42.

Kazimierz Michałowski — Przewidywane przekształcenia w strukturze agrarnej i wielkości zatrudnienia w rolnictwie makroregionu północno-wschodniego do 2000 roku. Jak wyżej..., s. 43—66.

П. Байко

ВАЕННЫЯ СЦЕЖКІ

МЫ-ЧЭКІСТЫ

Ад замаскіраванага лаза ў зямлянку раздаўся гучны голас, падмацаваны сакавітым мужчынскім праклёнам, у якім нейкі партызан напамінаў паводзіны Караваевай маці.

— Грышка, ты ... тваю ..., як доўга я маю тут мерзнуць?! Чаму не змяняеш варту?

Грубы праклён, як востры нож, урэзаўся ва ўрачыстыя словы „Прысягі беларускага партызана", якую чытаў Дзмітры Макараў. Ён адарваў вочы ад лістоўкі з тэкстам гэтай прысягі і пытальна паглядзеў на Рыгора Каравая.

— Гэта што за нахал?

— То наш хлопец, мой сябра, аднавясковец, Сяргей Раманчук, — услужліва паясніў камандзір. — Я проста забыўся даць яму падмену, — і ён звярнуўся ў бок адхіленага лаза, ды закрычаў на поўны голас: — А чаго ты там верашчыш, як баран луплены!? Яшчэ жандараў у Няміраве разбудзіш! Ну, Колька, — звярнуўся Каравай да аднаго з партызан, — ідзі ды падмяні яго на варце, бо не вытрымаю і заткну яму горла наганам!

Урачысты настрой прапаў. Справу з партызанскай прысягай давялося адкласці на болей зручны момант. Макараў пачаў цікавіцца штодзённым бытам Караваевай партызаншчыны: як у іх са зброяй, як наладжана сувязь з насельніцтвам, адкуль бяруць харчаванне, дзе і як праводзяць баявую вучобу, як наладжана раз'ясняльная праца ў вёсках, асабліва ў галіне падкупнай нацыянальнай палітыкі акупанта, які з аднаго боку бязлітасна душыць беларусаў, цэлымі вёскамі гоніць іх на смерць, вывозіць на катаржную працу ў Германію, а з другога боку — маніць іх уяўнай свабодай у галіне арганізацыі культурнага і мастацкага жыцця, заклікае да самаахові, ды свае злачынствы апраўдвае партызанскай барацьбой.

— Гэта трэба людзям раз'ясняць, — адзначаў Дзмітры Макараў. — У гітлераўцаў такая палітыка, каб адну нацыю нацкаваць на другую. Аб лёсе яўрэяў, спадзяюся, вам гаварыць не трэба, — ён павёў вачыма па тварах прысутных. Намагаўся праверыць, ці сярод яго слухачоў, гэтых, як яму здавалася, з божай ласкі партызан, ці выпадкова сярод іх не знойдзецца хтосьці з характэрным яўрэепадобным выглядам. — Толькі на яўрэях усё гэта не скончыцца, — прадаўжаў. — Гэта факт. Кожны гітлеравец услед за сваім фюрэрам крычыць на ўсё горла, што ім патрэбная жыццёвая прастора, што яны душацца ў межах уласнай дзяржавы. Беларусь, Украіна і еўрапейская Расія мае гарантаваць быт тысячагадовай гітлераўскай імперыі, у якой кожны немец будзе панам, а рабіць на яго маюць не-

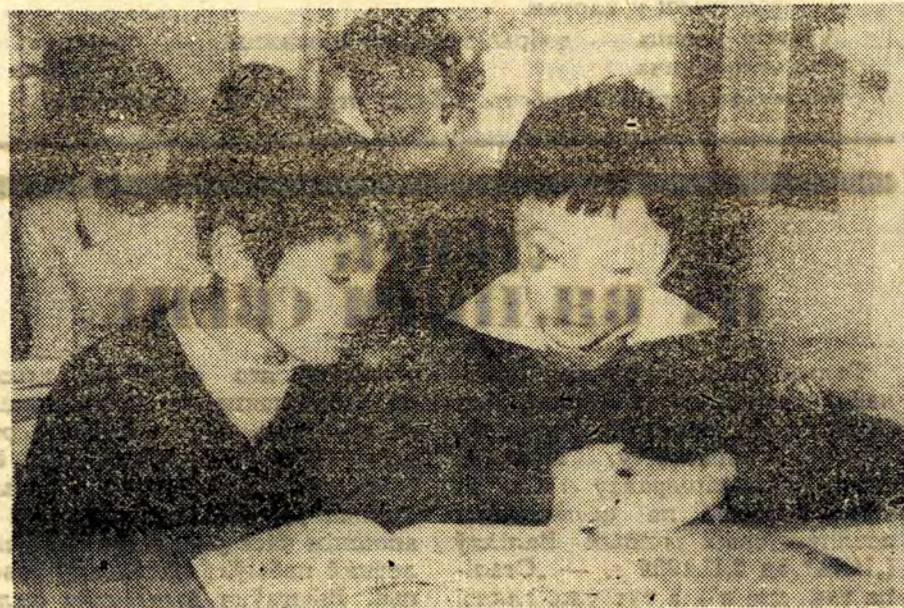
мове ў гэтай школе навучаліся ўсе дзеці. Настаўнікі растлумачылі бацькам значэнне і патрэбу навучання дзяцей роднай мове, сабралі ад іх заявы, заахвоцілі дзяцей да ўдзелу ў занятках і ў выніку 16-асабовая група пачала ў верасні 1985 года рэгулярныя заняткі.

Групу складаюць вучні ад III па VIII класы. Кожнаму, нават і не настаўніку, зразумела, што весці заняткі з такой групай вельмі цяжка, бо ў яе ўваходзяць дзеці вельмі рознага ўзросту — ад 10 да 17 год — і з розным узроўнем ведаў і ўменняў. Таму трэба быць сапраўдным майстрам, каб на занятках зацікавіць усіх і кожнага навучыць нечаму, а галоўнае — разбудзіць у дзяцей пашану і любоў да роднай мовы.

І такога таленавітага настаўніка мае школа ў Астраўку. Гэта мгр Марыя Чабан. Яна паходзіць з суседняй вёскі Паўднёвы Востраў. У 1969 г. закончыла беларускі клас Бельскага педагагічнага ліцэя і вярнулася ў свае родныя ваколіцы — да 1978 года вучыла ў пачатковай школе ў Паўночным Востраве, вяла беларускую мову, IV клас, фізічнае выхаванне. Увесь час сама вучылася: спачатку закончыла двухгадовы бібліятэкарскі студыюм у Беластоку, потым трохгадовы курс матэматыкі ў Настаўніцкім радыё-тэлевізійным універсітэце, затым магістэрскі курс па бібліятэказнаўству і навуковай інфармацыі і ўрэшце ў 1985 годзе закончыла паслядыпломны студыюм у Інстытуце геаграфіі Лодзінскага універсітэта па спецыяльнасці: турыстыка і краязнаўства. Што ж, М. Чабан — праўдзівы настаўнік, бо ўсім жа вядома праўда: каб вучыць іншых, самому таксама трэба ўвесь час вучыцца.

Але ж усё гэта адбывалася коштам і ўласнага здароўя, і сямейнага жыцця. У Янкі і Марыі Чабан — згодная, мілая сямейка: пяцікласніца Ася і трэцякласнік Пеця. Яны то і найболей узрадаваліся на вестку, што матуля нарэшце „закончыла ўсе навукі" і будзе з імі дома. Праўда, знешне ды чужым не выяўляе таксама свае радасці муж, але, пэўна, ад задавальнення яму аж сонейка па-іншаму засвяціла.

Вучні шостага класа: Ася Рысь, Бася Ніцэвіч і Славік Бондар.

Самыя маленькія на занятках па роднай мове: Пеця Чабан і Грыша Лазарэвіч.

Калі нехта гаворыць, што ў нашыя часы няма рознабаковых талентаў, якімі калісьці былі Леанарда да Вінчы ці Міхаіл Ламаносаў, я заўсёды пярэчу таму, спасылаючыся якраз на нашых вясковых настаўнікаў, такіх як М. Чабан. Неабходна падкрэсліць, што яны, асабліва ж М. Чабан, не вучыліся ўсё жыццё толькі дзеля навукі. Яны патрацілі столькі часу і энергіі для таго, каб перанесці здабытыя веды сваім выхаванкам, каб у сваёй, аддеглай ад навейшых здабыткаў навукі і культуры, школцы даваць дзецям веды і выхаванне найвышэйшай якасці. І ў гэтым я пераканаўся якраз падчас заняткаў па роднай мове, якія вяла М. Чабан, у размове з яе выхаванкамі, наведваючы школьную бібліятэку ідэальнаму ладу ў якой можа пазайздросціць бібліятэка кожнага навуковага інстытута. На ўроках у яе і займальныя „рассыпанкі" па складанню беларускіх слоў і сказаў, і апавяданне па карцінцы, і пісьмо па памяці, і чытанне і расказванне казак і прыгод, і беларуская песня. Выхаванкі М. Чабан ужо рыхтуюцца да ўдзелу ў беларускім дэкламатарскім конкурсе і „Беларускай песні-86". Да песеннага конкурсу астравецкіх спевакоў рыхтуе мгр Я. Чабан.

І ўсё гэта наперакор аграмадным цяжкасцям: у дзетак у Астраўку няма ніводнага беларускага падручніка, апрача „Буквара", ніхто не паклапаціўся, каб дапамагчы настаўніцы ўкамплектаваць беларускі падручны кнігазбор — яна карыстаецца тым, што сама прывезла з курса ў Мінску ды здабыла на людзях. Давялося мне ісці да самога беластоцкага куратара Э. Крынскага, які адразу заняўся гэтай справай, даў адпаведныя ўказанні і, мне здаецца, дапаможа навучанню беларускай мовы ў Астраўку, дапаможа адной з нашых „сілачак" — мгр Марыі Чабан з Астраўка.

М. Гайдук
Фота аўтара

паўнавартасныя славяне. Гэта трэба ведаць і раз'ясняць людзям.

— Ну, добра, але як? — нейкі партызан перапыніў даўгаватыя Макаравы вывады. — Не можам жа мы пайсці да солтыса і загадаць яму, каб ён склікаў сход сялян. Зараз жа і ахраннікі прыперлі б. Вось бы ім радасць была.

— Вестка з вуснаў у вусны хутчэй дойдзе да народа, чым найлепшая пошта, — адказаў яму Макараў. — Трэба ладзіць па вёсках ячэйкі антыфашысцкіх камітэтаў. Хопіць цікавую справу растлумачыць аднаму чалавеку, а на другі дзень будзе пра яе ведаць і цэлая вёска. Толькі дзеля гэтага неабходна спраўная арганізацыя. А тут патрэбны давер. Трэба, каб людзі пераканаліся, што мы, беларускія партызаны, якраз апрача іх дабра нічога больш не зычым тутэйшаму насельніцтву, што выступаем у яго абарону. Дарэчы, — Дзмітры Макараў зноў звярнуўся да Каравая, — як называецца ваш партызанскі атрад? Трэба ж, каб людзі ведалі, з кім маюць справу, каму дапамагаюць, на каго могуць разлічваць, калі спатрэбіцца ім дапамога.

Каравай маўчаў. Прытухлая злосць зноў пачынала кіпець у яго мазгах. „Вось прычапіўся, каб яго...!"

— Мы без назвы, — выручыў камандзіра нехта з натоўпу.

— Мы проста савецкія партызаны! — горда дакінуў хтосьці іншы, здаецца, адзін з „усходнікаў", бо гаварыў ён чыста парускy.

— Без назвы нельга, — рашуча адказаў Макараў, — усе сапраўдныя партызанскія атрады маюць свае назвы, бо адкуль вядома было б, каму запісаць баявыя заслугі?! Давайце тады неадкладна і мы прыдумаем назву свайму партызанскаму атраду! — запрапанаваў Дзмітры Макараў. — Ну, якія будуць прапановы?

У адказ па цеснай зямлянцы расплыўся адзін суцэльна-гаманлівы пошум. Сусед штосьці шаптаў суседу, а словы злучаліся разам і плылі незразумелым ручайком. Дзмітры Макараў скарыстаў з гэтай хвіліны перапынку, дастаў кісет з махоркай і пачаў скручваць папяросу.

— У нас тут не кураць! — адазваўся Грышка Каравай, рады, што можа пакарыстацца сваёй уладай. — І без гэтага не хапае нам паветра. Каб закурыць, трэба выбрацца наверх, ён пальцам паказаў столь зямлянкі, якую складалі таўставатыя сасновыя бярвенні.

— Добра, курыць не буду, — згадзіўся Макараў. — Але што з назвай? Маеш нейкую прапанову? — звярнуўся ён непасрэдна да Грышкі Каравая. Той пацiснуў плячыма і адказаў:

— А мне няма патрэбы мяняць сваю шкуру! Мяне тут усе ведаюць як Грышку Каравая і гэтага мне дастаткова!

— А што вы нам прапануеце, таварыш упаўнамочаны? — запытаў нейкі партызан.

— Ваша прапанова, дык вы і рашайце! — падтрымалі яго сябры.

Дзмітрыю Макараву спадабаўся гэты давер і пашана да яго асобы.

— Я чэкіст і хто хоча быць са мною, дык таксама будзе чэкістам! — заявіў горда і гучна, каб перакрычаць разгамоненых партызан. — Ад 1938 года служыў я ў войсках унутранай бяспекі. Да гітлераўскай агрэсіі на нашу айчыну быў я начальнікам раённага аддзела НКВД у Высокім. Прапаную тады, каб наш партызанскі атрад выступаў пад гордай назвай „Чэкіст"! — ён павёў вачыма па прысутных партызанах. Хацелася яму ведаць, як яны ўспрымуць гэтую прапанову. Здалося яму, што сустрэлася яна з падтрымкай. Прынамсі ніхто не пратэставаў. —

(Працяг на стар. 8)

(Працяг са стар. 7)

МЫ-ЧЭКІСТЫ

Чэкісты ў найцяжэйшы час, — гаварыў Макараў, — першыя выступалі ў абарону ўлады Саветаў. Стойкасці і прынцыповасці вучыў іх сам Дзяржынскі, гэты жалезны рыцар пралетарскай рэвалюцыі, як назваў яго вялікі Ленін! — і голас у Дзмітрыя Макарава падняўся ўжо амаль да араторскага тону. Ён, забыўшыся аб абставінах, адчуваў сябе, як на мітынгу, і яшчэ доўга ўсхваляў высокароднае званне чэкіста. Урэшце з далёкага кутка зямлянкі пачулася гучнае пазяханне. Спадарожнічаючы Дзмітрыю Макараву чыгуначнік, Сцяпан Баскінскі, піхнуў свайго таварыша ў бок.

— Кінь ты тут гэтую сваю агітацыю! — загаварыў рашучым шэпатам. — Яна не на месцы, людзі спаць хочуць!

Макараў як бы прачнуўся.

— Ну, так, — прамармытаў. — Значыць, наконт назвы, якія прапановы?

— Можа быць! — адгукнуліся зрэдку некаторыя партызаны.

І назва „Чэкіст" за імі замацавалася. Увайшла яна нават у гісторыю беларускага партызанскага руху. Пра атрад „Чэкіст", які дзейнічаў у колішніх Кляшчэлеўскім і Высокаўскім раёнах, успамінае нават „Беларуская савецкая энцыклапедыя".

Чым вылучыўся гэты атрад?

Вось аб гэтым я і стараўся даведацца ад самога Дзмітрыя Макарава і ад тутэйшых людзей, якія нейкім чынам сутыкнуліся з дзейнасцю гэтага атрада. Дзмітры Макараў мне расказваў:

— Найперш рашыў я арганізаваць ячэйкі антыфашысцкіх камітэтаў. Многіх камуністаў ведаў я з часу свайго прабывання ў Высокім. Памятаю, што ў вёсцы Навасёлкі жыў Іван Фёдаравіч Камянчук, член Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі ад 1924 года. Я выклікаў яго да сябе ў атрад. На сустрэчу прыйшоў таксама і Міхаіл Казусік з вёскі Макарава, член КПЗБ ад 1924 года, былі яшчэ і іншыя таварышы, прозвішчы якіх, на жаль, я не запамятаў. І гэтакім чынам правялі мы першае пасяджэнне падпольнага раённага Антыфашысцкага камітэта, а мае таварышы сталі паўнапраўнымі членамі бюро гэтага камітэта. Сакратаром райкома выбралі мы тады Івана Камянчука. Дзеля гэтага ў мяне, як прадстаўніка Беларускага штаба партызанскага руху, было правамоцтвы. На гэтай тэрыторыі прадстаўляў я таксама Цэнтральны камітэт Камуністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі, — адзначыў Дзмітры Матвеевіч. Ад сябе я тут дабаўлю, што вёскі, якія ён назваў, значыць, Навасёлкі і Макарава, знаходзяцца зараз на тэрыторыі БССР, у Камянецкім раёне Брэсцкай вобласці, але на слядах яго дзейнасці наткнуўся я і ў многіх вёсках, якія асталіся ў Беластоцкім краі, перш за ўсё ў Рагачах, Мікулічах, Мядзвежыках, Сяміхочах, Вілінаве, Нурцы і Верпалі. Аб гэтым, аднак, ужо наступным разам.

Віктар Рудчык

СОННІК

Асёл бегае — навіны; ехаць на ім — сорам; купляць — абмяжоўвай выдаткі; рычыць — дарэмныя намаганні; карміць — памагаеш не вартаму таго; біць — будзь болей лагодны і памяркоўны.

Асот — варожасць; рваць — радасць у працы; паліваць — не будзе ўдзячнасці за дабрадзейства.

Астраном з люпетам — здзяйсненне мараў.

Астры (кветкі) — павышэнне па службе.

Асуджаны — клопаты, сум.

Асуджэнне — пазбяжыш небяспекі.

Асяродак здароўя — турботы.

Атаман — бачыць яго — слава; забіць — небяспека; быць ім — пачцівае і сумленнае жыццё.

Атлас з геаграфічнымі картамі — неспадзяванае падарожжа.

Атлет — твае старанні дадуць добры вынік.

Атрута — няўдзячнасць за паслугі; спажываць — хвароба; паддадзеную адкінуць — пазбяжыш небяспекі; атруціцца — благія суседзі.

Атрымаць належнае — прыкрасці.

Аудыенцыя — паляпшэнне лёсу.

Аўтамабіль — ехаць ім — пашана; бачыць, як едзе — удача, поспех.

Аўтамат — рабіць насуперак свайму перакананню.

Аўтара бачыць — страты; быць ім — няздзейсненыя надзеі.

Аферыст — неспадзяваныя грошы.

Афронт да цябе — тваё павышэнне; ты зробіш іншаму — выйграш у картах.

Ахвяру даваць — добры заробак; прымаць — прыкрае становішча.

Ахову знайсці — турботы і біда; шукаць яе — пакража.

ЛЁНІК НА ВЯЛІКІМ СВЕЦЕ

Толькі пазайздросціць творчай і жыццёвай актыўнасці нашаму добра знаёмаму мастаку Лёніку Тарасэвічу. Нядаўна яшчэ ён шпацыраваў з Сакратам Яновічам па заснежаных аселіцах сваіх родных Валілаў („Ніва" ад 2.ІІ.1986 г. — „Сталіца там, дзе я"), а тут ужо глядзі — у міжчасе яму давялося пабываць у Швецыі і то з якімі вынікамі!

Ад 14 да 20 студзеня г.г. Л. Тарасэвіч быў госцем Галерэі Нордэнгаке ў горадзе Мальме (Паўднёвая Швецыя). Гэтая галерэя наладзіла персанальную выстаўку яго работ (на здымку запрашэнне на яе адкрыццё са звесткамі пра мастака і рэпрадукцыя яго карціны). На ёй былі паказаны самыя новыя яго работы, якія паўсталі ў апошнім часе ў Валілах і падчас летняй пабыўкі мастака ў Швецыі. Выстаўка выклікала вялікае зацікаўленне, асабліва сярод мастакоў. Адна карціна з іх засталася ў зборах Мадэрн-музея (Музея сучаснага мастацтва ў Швецыі). У выніку гэтай удачнай выстаўкі Галерэя Бобрына ў Стакгольме запрасіла Л. Тарасэвіча, каб ён наладзіў выстаўку сваіх работ у яе залах у кастрычніку 1986 г. На ёй зараз ён пакажа каля 15 карцін, над некаторымі з іх ён цяпер працуе.

LEON TARASEWICZ

Vernissage fre 17.1.86 17-20

GALERIE NORDENHAKE

ÖSTRA RÖNNEHOLMSVÄGEN 5, MALMÖ 040-231533

Вядомы шведскі мецэнат мастацтваў Клаўс Нордэнгаке ў маі 1986 г. прыме ўдзел у Міжнародным кірмашы сучаснага мастацтва ў Чыкага (ЗША). На ім ён выставіць работы Л. Тарасэвіча побач карцін такіх сусветна вядомых сучасных мастакоў, як Сэра, Морыс, Эклунд. Аднак наш Лёнік не будзе магчы асабіста прысутнічаць на чыкагскім кірмашы, бо на той самы час вызначаны тэрмін яго персанальнай выстаўкі ў Рыверайт Студыё ў Лондане, на якую ён збіраецца ехаць.

Віншуем нашага таленавітага мастака і зычым яму новых удачаў.

М. Гайдук

ПАРНАС: ЧЫТАЛЬНІЦКАЯ ЛІТСУПОЛКА НА НЕГАРАНТАВАНЫХ ПАЯХ

БАЛЬ

Васемнаццаты студзень
Бягучага года —
Вялікае свята
Для майго народа.

Сёння ў Варшаве
Таварыства наша
Наладзіла баль
Землякам з Падляшша.

Баль навагодні
У ноч снежнай буры,
Баль наш беларускі
Ў Палацы культуры.

Сяброў-падляшукаў
Прыехала многа,
Хаця немалая
З-над Буга дарога.

Я чуў ад знаёмай
Зямлячкі Варвары,
Што з самых Сямяціч
Ёсць два аўтакары.

Сядзім пры стале,
Аркестр гучна грае,
З ім разам чарнулька
Прыгожа спявае.

Народныя песні
Плывуць з мікрафона,
Плыве „Беларусачка",
За ёю „Алёна".

А вось тут і поўнач
Па зале шагае.
Зусім стала ціха,
Ніхто не спявае.

І тут Алесь Барскі,
Паэт наш з Падляшша,
Мікрафон у руку,
Прамову выглашае.

Жадае шчаслівага
Новага Года,
Жадае паспехаў
Для ўсяго народа.

Як скончыў прамову,
За стол зноў сядаем,
Тут, тут над сабою
Усе поўнач маем.

Калі толькі выбіла
Паўночна гадзіна,
Усе тут цяпер мы
Як адна радзіна.

Усе ўсталі на ногі,
Шампан ў руках маем,
Падходзім к знаёмым
І шчасця жадаем.

Няма цяпер розніцы,
Хто просты, хто слаўны,
Хто іншага вызнання,
А хто праваслаўны.

Цяпер тут ўсе роўны,
Усе ў адно граем.
Усе ў поўнач гучна
Год Новы вітаем.

Я хачу сказаці,
Што працэнт вялікі
Удзел у нашай забаве
Вяруць каталікі.

Дароты, Гражыны,
Рабэрты, Мар'яны —
Як выбіла поўнач —
П'юць з намі шампаны.

Жадаюць нам шчыра
Прыемнага ўсёга,
Шчасліва дажыці
Да балю другога.

У. Д.

Зорка
Старонка для дзяцей

На ўроку ў восьмым класе ў Кленіках. Сёлета тут аж два восьмыя класы, і ўсе вучні рыхтуюцца паступаць у сярэднія і прафесіянальныя школы. Жадаем ім поспехаў. Фота Я. Чэрнякевіч.

Алег Буцень

НЯДОБРАЯ НАСТАЧКА

Мама, ты надоўга? — спытала Настачка, прыўзняўшы галаву над падушкай.

— Надоўга, дачушка, ляжы. У мяне сёння шмат розных спраў. А ты, Паўлік, — звярнулася яна да сына, — сядай за ўрокі. Не падрыхтуешся — зноў тройку па чытанню прынясеш.

— Не прынясу, — хмурачыся, прамармытаў Паўлік. І горыч нявыказанай крыўды паварушылася ў яго грудзях. Нават не было ахвоты апраўдвацца. Вядома, можна было б расказаць, што тройку ён атрымаў з-за Сашкі — той увесь час шарпаў яго за куртку, калі ён чытаў. Але мама ўсё роўна не будзе слухаць. Калі б гэта першая тройка...

Паўлік паправіў горку кніжак на стале і сеў, падпершы галаву рукой.

Мама ўзяла сумку і ўжо з парога сказала:

— І Настачку не крыўдзь. Лекар ёй загадаў некалькі дзён паляжаць спакойна. Калі нешта папросіць — не лянуйся, зрабі.

Сказала так і пайшла.

Паўлік спачатку заняўся арыфметыкай. Але не паспеў ён рашыць і некалькі прыкладаў, як пачуўся Настачкін голас:

— Паўлік, дай мне ляльку.

— Ну і нядобрая ж ты, Настачка. Ці ж ты не чула, як мама сказала, каб я ўрокі рабіў?

— Дык я ж не перашкаджаю. Я толькі ляльку прашу.

— Якую табе? — злосна спытаў Паўлік.

— Зосю. І торбачку са шматкамі.

Паўлік дастаў з шафы шматкі, знайшоў ляльку, аддаў усё сястры і зноў сеў за ўрокі. Рашыў усе прыклады і задачы, зрабіў усё па пісанню, а потым раскрыў кніжку і пачаў уголас чытаць апавяданне Ушынскага „Дзеці ў лесе". Калі ён скончыў, Настачка спытала:

— Гэта вам чытаць задалі?

— Ну, задалі, — адказаў Паўлік, зачыняючы кніжку.

Настачка на нейкую хвіліну задумалася. А потым ціха сказала:

— Цікава! Прачытай яшчэ раз.

— Я ж толькі што чытаў.

— А я яшчэ хачу. Ты ўсё зразумеў, а я не ўсё.

— Не буду я чытаць. Ты ўжо чула яго.

— Ну, Паўлік, — ласкава паглядзела на яго Настачка, — калі ласка... А гэтыя дзеці былі нядобрыя?

— Не, добрыя...

— Тады чаму яны не захацелі вучыцца і пайшлі ў лес? — дапытвалася Настачка.

— Увесь час „чаму" ды „што", — раззлаваўся Паўлік. — Былі дрэнныя, а сталі добрыя. Ну, добра, прачытаю яшчэ табе. Толькі не будзь такой нядобрай. Слухай.

Паўлік уздыхнуў і пачаў зноў чытаць. Ён чытаў павольна, але не так часта спыняўся, як першы раз. Словы былі яму ўжо знаёмыя. І як толькі пачынаў чытаць нейкі сказ, у памяці ён ажываў, і ён чытаў, быццам ішоў знаёмай сцяжынкай.

— Дык якія былі дзеці? — спытаў Паўлік, закончыўшы чытанне.

— Добрыя, добрыя, — адказала задаволеная Настачка.

— Нарэшце зразумела. А я ўжо думаў, што ў мяне сястра зусім тупая.

— Не, я не тупая. Толькі пакажы мне малюнкі.

Паўлік даў сястры кніжку.

— Гэта струменьчык намаляваны?

— Не, мора.

Настачка здзіўлена падняла бровы і пытальна глянула на брата:

— Ці ж такое бывае мора? Прачытай, што тут напісана. — І яна паказала худзенькім пальчыкам на лінейку пад малюнкам.

— Вось прычапілася. Я табе ўжо два разы чытаў.

— Паўлік, ну пачытай яшчэ.

— Ты страшная капрызуля! — узлаваўся Паўлік. — Калі б ты не была хворая, я табе паказаў бы, як быць такой нядобрай.

— Ці ж я нядобрая? — Яна доўга глядзела на яго сваімі блакітнымі вачыма. — Ты чуў, што мама сказала? Каб ты мяне не крыўдзіў.

— Ну, добра, — згадзіўся Паўлік. — Толькі гэта ўжо апошні раз. Слухай!

Ён сеў выгадней на крэсле і пачаў чытаць.

Ці спадабалася апавяданне Настачцы, ці сапраўды яна капрызіла, усё ж прымусіла яна Паўліка чытаць зноў і зноў, пакуль не прыйшла мама. І мама, заўсёды такая добрая і мяккая, на гэты раз папракнула дачку, калі Паўлік паскардзіўся на яе.

А на другі дзень Паўлік віхрам уляцеў у хату:

— Мама! Пяцёрка! Па чытанню!

— Ды ты спакайней. Веру. Гэта добра, вельмі добра! — казала мама, радуючыся разам з сынам.

І калі Паўлік, не ведаючы, куды падзецца ад радасці, выскачыў на вуліцу да сяброў, мама падышла да Настачкі. Прысела на бераг ложка, пагладзіла яе па галаве і ласкава спытала, заглядаючы дачцы ў вочы:

— Ну, капрызуля, дык як жа ўсё тое было?

А Настачка прыціснулася да яе і ціха сказала:

— Я не капрызуля... Я больш не буду... — і ўсміхнулася.

Ул. Гарэзейчаў

Ах і Ох

КАЗКА

I

Побач з братам, дзе сівелі
сосны, поўз пад кроны мох,
два браты прыстанак мелі —
мышаняты Ах і Ох.

Давялося Оху з Ахам
шмат нягодаў перажыць
што ні дзень дрыжэць ад страху
грызці пні і росы піць.

Не было ў іх вострых джалаў —
толькі кволых два хвасты
і пагроза пільнавала
мышанят ля дрэў заўжды

Свісне гівал у кустах —
абамлеюць Ох і Ах.
Град шпурляе свой гарох —
У братоў перапалох.

Сонца знікне за лясамі,
выйдзе Ліс на бор зірнуць:
птушкі. змоўкнуць, і вушамі
зайчаняты змрок стрыгуць.

Рыўся прагны звер пад мохам,
гнёзды птушак разбураў.
Ён схапіў бы Аха з Охам,
ды схавала іх нара.

Мышанятам, як і птахам,
страшна: колькі трэба сіл,
каб хвастоў у Оха з Ахам
хіжы Ліс не адкусіў?

І аднойчы рана-рана,
калі ўсход ірдзеў, як жар,
яны ўсталі ды з паляны
скіраваліся ў гушчар.

Плыў туман, сыч моўчкі слухаў,
дзе хто шмыгаў па бары.
Хітры Ліс тады пранюхаў,
што братоў няма ў нары.

Травастой ён носам кратаў,
не губляў ахвяр сляды.
„Не, — пакляўся, — мышаняты,
не ўцячы вам ад бяды..."

Глухамань. Куток мядзведжы.
Долы тванню аддаюць.
На шляху — гнілы валежнік,
пні замшэлыя ўстаюць.

Ад калючак ныюць пяткі,
Дрэў галлё — усё гусцей,
мышаняты ж без аглядкі
у лес спяшаюцца далей.

Ах спацеў, зусім змарыўся
Ох пляцецца між карчоў.
але ўжо дыханне Ліса
даганяе ўцекачоў.

Ліс ляціць, разявіў ляпу,
узяць гатовы разам двух...
працягнуў язык і лапу,
ды з усімі ў яму — бух!

А ў той яміне глыбокай,
дзе закон быў — не шумець,
спаць збіраўся адзінокі,
улагоджаны Мядзведзь.

Бачыць ён, нязваным госцем
бухнуў Ліс ля самых ног.
Аж зароў Мядзведзь ад злосці:
— Што такое? Як ты мог?

Атрымаўшы аплявуху,

(Працяг на стар. 10)

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

ГОД І ЯГО СЫНЫ

Мае год сыноў дванаццаць.
Як асілкі ўсе яны.
Па чарзе ідуць на працу —
Не лянуюцца яны,
СТУДЗЕНЬ воды ў рэках
студзіць.
ЛЮТЫ снег мяце ў сумёт.
САКАВІК прадвесне будзіць.
КРАСАВІК сплаўляе лёд.
МАЙ сяўбу распачынае.
ЧЭРВЕНЬ выкасіць лугі.
ЛІПЕНЬ колас налівае
Зернем поўным і тугім.
ЖНІВЕНЬ ураджай збірае —
Жне і возіць ярыну.
Бульбу ВЕРАСЕНЬ капае,
Сее ў полі збажыну.
Што рабіць КАСТРЫЧНІК
знае —
Агароднік-лёнавод —
Буракі з палёў збірае,
Лён адвозіць на завод.
ЛІСТАПАД услаў дубровы
Лісцем жоўтым, залатым.
СНЕЖАНЬ возіць з лесу дровы,
На рацэ кладзе масты.

Змітрок Пучынскі

1. Навучыцеся прыгожа чытаць верш. Прачытайце яго з падзелам на ролі: аўтар і месяцы. Папярэдне вызначце радкі, каму якія выпадае чытаць.

2. Выпішыце па парадку назвы ўсіх месяцаў. Вывучыце іх на памяць.

3. Падзяліце месяцы на: а. асеннія, б. летнія, в. вясеннія, г. зімовыя. Запішыце.

4. Замест пытанняў устаўце патрэбныя словы.

Наступіла (якая?) зіма. Рэкі і азёры скаваў (які?) лёд. Людзі апранаюць (якое?) адзенне. У полі, на снезе, відаць (чый?) след. (Чыя?) кармушка штодня поўная птушак. У садзе (чыё?) дрэўца атуленае ад зайцоў і холаду саламяным кажушком. На горцы, за сялом, чуваць (чые?) галасы. Дзеці любяць (якія) гульні.

Словы для ўстаўкі: тоўсты, Асіна, цёплае, халодная, Пеціна, заячы, дзіцячыя, зімовыя.

Спішыце. Падкрэсліце словы, якія абазначаюць прыметы прадметаў.

Словы, якія абазначаюць прыметы прадметаў, называем прыметнікамі (przymiotnikami). Прыметнікі адказваюць на пытанні які? якая? якое? якія? або чый? чыя? чыё?; зялёны, учарашняя, зімовае, хуткія, мамін, Зініна, вучнёўскае, суседавы.

5. Прачытайце. Знайдзіце прыметнікі. На якое пытанне адказвае кожны з іх?

Аднойчы папаўзлі па небе сівыя лёгкія снегавыя хмары. Ціха закружыўся ў паветры белы лёгкі пушок. Ён лажыўся на цвёрдую зямлю, услаў шырокае поле і надрэчны луг. Пеця выбег на вуліцу на братавых лыжах, а тут ужо на Васевых і Мірыных саначках поўна дзяцей! Пачаліся вясёлыя пацехі.

Прыметнікі заўсёды звязаны з назоўнікамі і паясняюць іх: (які?) хуткі (што?) бег, (чые?) Валіны (што?) канькі.

6. Да назоўнікаў **школа, мароз, свята, чырвань** падбярыце роднасныя словы-прыметнікі. Запішыце іх з назоўнікамі мужчынскага, жаночага, ніякага роду ў адзіночным, а таксама ў множным ліку.

Узор: Школа — школьны сад, школьная бібліятэка, школьнае заданне, школьныя сябры.

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Советская, 170, кв. 5. Харуниной Оксане, 8 клас.

* ✲ *

СССР, 346554, Ростовская обл., г. Шахты, пос. Таловый, ул. Комсомольская, 16, кв. 1. Зенцова Лена. 8 клас.

* ✲ *

БССР. 220036, вул. Волаха, 7, к. 3, кв. 8. Эма Шэмет. 7 клас.

* ✲ *

БССР, 220036 г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 9, кв. 109. Сяргей Ануфрыеў. 7 клас.

* ✲ *

БССР, 220007 г. Мінск-7, вул. Ляўкова, 35, к. 1, кв. 12. Наташа Панасюк. 5 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 8, кв. 5. Святлана Карташова 4 клас.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 3, кв. 38. Ніна Камісарава. 8 клас.

* ✲ *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с. Рылёво. Гусельниковой Маше. 4 клас.

* ✲ *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с/х Рылёво. Соловьёвой Оле.

* ✲ *

СССР, 301254, Тульская обл., Одоевский район, с. Рылёво, Шейниковой Лене.

* ✲ *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 19, кв. 50. Алег Сілаеў. 8 клас.

* ✲ *

СССР, 344093, г. Ростов-на-Дону, ул. Туполева, 22, кв. 209. Ласкова Валя. 4 клас.

* ✲ *

СССР, 344111, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы, д. 75/1, кв. 46. Костышиной Ире. 8 клас.

* ✲ *

СССР, 344111, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы, д. 75/1. кв. 36. Дорбиной Наташе, 8 клас.

* ✲ *

СССР, Горьковская обл., г. Кстово, 2 микрорайон, дом 8. кв. 18. Крюковой Лене. 5 клас.

* ✲ *

СССР, 344111, г. Ростов-на-Дону, пр. 40-летия Победы, 75/1, кв. 47. Кузнецовой Светлане. 13 год. Добра грае ў шахматы.

* ✲ *

СССР, 346554, Ростовская обл., г. Шахты, п. Таловый, ул. Ленина, 13, кв. 10. Донченко Тане. 8 клас.

Пішуць школьнікі

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Хачу Табе расказаць пра спатканне, якое адбылося ў нашай школе на ўроку беларускай мовы.

Да нас прыйшоў сімпатык былой Грамады дзядзька Лаўрэн Васілюк. Спачатку дзядзька Васілюк расказаў нам аб дзейнасці Беларускай сялянска-работніцкай грамады ў Трасцянцы. Мы даведаліся, што старшынёй гуртка Грамады ў нашай вёсцы быў Ушынскі Аляксей, а сакратаром Андрэй Астроўка.

Потым дзядзька расказваў аб тым, як у 1926 годзе ў будынку сённяшняй пошты меў адбыцца з'езд членаў Грамады. Гэтаму перашкодзіла паліцыя. Актывісты БСРГ былі арыштаваны і прывезены ў Бельск. Там у дэфензіве польская паліцыя біла і катавала галоўных дзеячоў Грамады з Трасцянкі.

Такім чынам з'езд Грамады ў нашай вёсцы не адбыўся, бо перашкодзіла паліцыя.

Дзядзька яшчэ расказваў, што ў вёсцы Крывая жыў правакатар, які выдаваў грамадаўцаў польскай паліцыі.

Дзядзька Васілюк успомніў аб тым, што вельмі ахвотна чытаў беларускія сатырычныя вершы тых часоў, якія друкаваліся ў часопісе „Маланка“.

На заканчэнне спаткання дзядзька расказаў яшчэ трошкі, як ваяваў у час апошняй вайны. Расказаў нам таксама дзве казкі і прыпомніў гімн Грамады.

Дзякуючы гэтай сустрэчы мы пазнавалі навейшую гісторыю нашай зямлі.

Іра Сідарук
вуч. 8 класа школы
ў Трасцянцы.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА“!

Мы пішам да Цябе першае пісьмо. Вучымся ў трэцім класе Пачатковай школы ў Зубрах. Беларускую мову мы вельмі палюбілі. У нас у школе была навагодняя ёлка. Было многа гасцей. Зала была ўдэкаравана. Вучні нашай школы разам з настаўнікамі падрыхтавалі многа песень. Дзеці, што вучацца беларускай мовы, падрыхтавалі пастаноўку па матывах беларускай народнай казкі „Як Іван чарцей перахітрыў“.

Потым прыйшоў Дзед Мароз і раздаў падарункі. Усе разам мы бавіліся на дыскатэцы. Было вельмі весела і незвычайна.

Вучні III класа, Зубры.

Вясёлы куточак

* ✲ *

Старэйшы брат пытаецца ў малодшага:
— Што робіць бусел, калі стаіць на адной назе?
— А ён думае, — адказвае малодшы, — як далей ісці.

* ✲ *

— Скажы мне, дзяўчынка, кім бы ты хацела быць?
— Нікім.
— Як жа так?
— Бо я ўжо ёсць дзяўчынка.

* ✲ *

Малы хлопчык даганяе дзядзьку:
— Дзядзька, вы кашалёк згубілі!
— Дзякую, табе, хлопчык. Іншы можа і не аддаў бы!
— Чаму? У ім жа нічога няма!

✱ ✱ ✱

— Мне здаецца, Міхаська, што ты не ведаеш, чаму кураняты з яек вылазяць, — кажа Юрка.
— Ведаю! Кураняткі баяцца, што мы іх у яйку зварым! — упэўнена адказвае Міхаська.

✱ ✱ ✱

Стасік сядзіць за сталом і нешта малюе.
— Што ты там малюеш, — пытаецца тата.
— Каня.
— Дык дзе ж ён? — здзівіўца тата, не бачачы каня на паперы.
— Яшчэ ў мазаку.

(Працяг са стар. 9)

АХ і ОХ

Ліс ледзь ногі павалок,
будзе помніць вастравухі,
як займаць чужы куток.

Мышаняты сталі енчыць.
Страх: Мядзведзь — гара гарой.
— Добра, — кажа, — вам,
малечы,
давядзецца жыць са мной.

Раз праніклі, позна, шэльмы,
будзем разам зімаваць... —
Ён прылёг і хутка вельмі
захрапеў — так лепей спаць.

Пасмялеўшы, мышаняты
дом агледзелі наўкруг,
ля ўвахода без лапаты
норку выкапалі ўдвух.

І дзянькі іх у бярлозе
пацяклі, як плынь вады
па наезджанай дарозе,
што бяжыць у нікудысь.

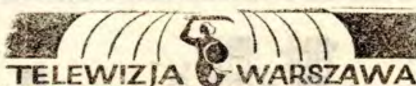
Працяг у наступным нумары

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Кожны з намаляваных тут людзей мае сваю прафесію. Мастак пераблытаў інструменты, якія патрэбны гэтым людзям для працы або занятку. Дапамажыце выправіць памылкі.

Адрас рэдакцыі: „Зорка“ 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1.

Piątek 21 II — 8,10 Hist. kl. IV. 9.00 Wokół nas kl. I—II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Bataliony proszą o ogień — cz. 3 film radz. 11.20 Magazyn domatora. 12.00 J. pol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II Chem. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Wokół nas kl. I—II. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Majsterklepka. 16.55 Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Spotkanie z pisarzem Z. Safjanem. 18.00 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 Bataliony proszą o ogień (3) film radz. 21.40 DT. 22.10 Zawsze po 21-ej. 22.50 Sekstet Arturo Sandovala. 23.30. DT.

Sobota 22 II — 7.30 TTR — s. IV Upr. rośl. 8.00 TTR — s. IV Mech. rol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka oraz film. 10.30 DT. 10.40 Z Polski rodem. 11.10 Bariery. 11.40 Na krawędzi słowa. 12.00 Koncert życzeń. 12.30 Galeria 37 milionów. 12.55 Biuro Pośrednictwa. 13.15 Plagi na plagi. 13.55 Lista przebojów. 14.30 Armia Radziecka — wojsk. pr. dok. 15.00 DT. 15.05 Antologia dramatu pow. 16.20 Popołudnie z X muzą. 17.40 Losowanie D. Lotka 18.00 Konto „M". 18.30 Koncert z Żelazowej Woli. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Utracona cześć Katarzyny Blum. 21.50 Kosmiczna debata. 23.20 DT. 23.25 Wiadomości sportowe. 24.00 Muzyka na instrumenty. 0.35 Kino Nocne „Frankenstein" cz. 2.

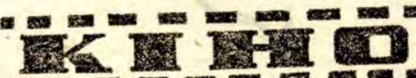
Niedziela 23 II — 7.25 Program dnia. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Jack Holborn". 10.30 DT. 10.35 Miłośnicy przyrody (4) — serial ang. 11.05 Następny proszę (7) — serial ang. 11.55 Siedem anten. 12.40 Koncert życzeń. 13.25 Świat z bliska. 13.55 Kraj za miastem. 14.20 Wszystko albo nic (1). 15.00 DT. 15.05 Teatr Młodego Widza. 16.00 Wszystko albo nic (2. 16.35 Studio 1. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Niespokojne serca (3) — serial franc. 20.55 Pegaz. 21.40 Sportowa Niedziela. 22.35 Roberto Blanco i jego goście (2) pr. rozr. TV RFN. 23.30 DT.

Poniedziałek 24 II — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. III J. pol. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla młodych widzów. 16.55 Kino Zwierzyńca „Na lewo od pingwinów" (14) serial RFN. 17.20 DT. 17.30 Bezlitosny front (2) Śmierć w willi — serial sensac. NRD. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr TV na wiecie: A. Puszkin — „Wystrzał". 21.30 DT. 22.25 Na scenie i na widowni. 22.25 DT. 22.30 Język niemiecki (17).

Wtorek 25 II — 8.10 Geogr. kl. VII. 9.00 Plast. kl. II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Białe psy". 11.35 Europejskie parki narodowe „Hiszpania" (1) — serial dok. RFN. 12.00 J. pol. kl. III lic. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV Hod. zwierz. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Plast. kl. II. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla młodych widzów. 16.50 Między nami i książkami. 17.20 DT. 17.20 Magazyn związkowy. 17.55 Informator wydawniczy. 18.10 Śladami Lenina (1) „Leningrad — kolebka rewolucji" — radz. film dok. 18.35 Koliba uratowana — rep. film. 19.00 Dobranoc. 19.10 Klinika Zdrowego Człowieka. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 Białe psy — radz. film obycz. 21.55 DT. 22.20 Rezonans. 23.00 MŚ w piłce ręcznej mężczyzn RFN — Polska. 23.30 DT. 23.35 Język angielski (17).

Środa 26 II — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.00 Krajobrazy Polski kl. IV. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Miłość pachnąca żywicą". 11.40 Zielono nam. 11.50 Prawo na co dzień. 12.00 Nauka o czł. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.35 TTR — s. II Mech. rol. 14.05 TTR — s. II Hod. zwierz. 14.35 Kurs rolniczy 14.50 Krajobrazy Polski kl. IV. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Losowanie Ex. Super Lotka. 17.40 Studio Sport — Meksyk 86. 18.20 PZU informuje. 18.30 Śladami Lenina (2) Lenin w Samarze — radz. film dok. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Miłość pachnąca żywicą — czechosł. film obycz. 21.45 DT. 22.10 Trybuna Sejmowa 22.55 DT. 23.00 Język rosyjski (17).

Czwartek 27 II — 8.10 Fiz. kl. VII. 9.00 Praca-techn. kl. I. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Szefie, kto to jest — czechosł. komedia film. 11.00 Szkoła dla rodziców. 11.25 Apteczka domowa. 11.35 Historia najbliższa. 12.00 Hist. kl. IV lic. 12.50 J. pol. kl. V—VI. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR s. IV J. pol. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Praca-technika kl. I. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla młodych widzów. 16.55 Był sobie człowiek (23) Wiosna Ludów — franc. serial anim. 17.20 DT. 17.30 Śladami Lenina (3) Rewolucja dzień trzeci — radz. film dok. 18.05 Poligon. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Dom rodzinny. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Sensacji: L. Sands — „Podejrzenie". 21.50 DT. 21.55 Interstudio. 22.55 M.Ś. w piłce ręcznej mężczyzn. 23.25 DT. 23.30 Język francuski (17).

Bielsk Podl. Powrót z Orbity — radz. 24 II. Ballada o Narayamie — jap. 26 II — 1 III.

Czeremcha 1941 — USA 26 II. Alicja — pol. 1—2 III.

Czyże Saint Jack — USA. 56 godzin na wagarach — czes. 26 II — 2 III.

Hajnówka Pechowiec — fr. 26 II — 1 III.

Michałowo Gry wojenne — USA 25 II — 2 III.

Mielnik Zbyt późne popołudnie — czes. 26—27 II. Krzyżacy — pol. 28 II — 2 III.

Milejczyce Święto przebiśniegu — czes. 26 II — 2 III.

Orla Legenda o Paulu i Pauli — NRD. Nieposkromieni hajducy — węg. 26 II — 2 III.

Nurzec Teść — czes. 26 II.

Rajsk Gorzki romans — radz. Musisz żyć — NRD 26 II — 2 III.

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

нікаў. А тым часам не было там ні падзвіжніцтва, ні мучаніцтва. Я нікому не намерваюся дыктаваць, куды і як ён мае пісаць. Аднак здаецца мне, што справы, якія датычаць беларускай меншасці ў Польшчы, могуць быць вырашаны толькі ў Польшчы. У сувязі з гэтым трэба выкарыстоўваць тыя магчымасці, якія сёння створаны, з поўнай прынцыпіяльнасцю ў адносінах да беларускай справы і лаяльнасцю да народнай дзяржавы.

Алесь Барскі

ЯНЫ ВАМ ПАМОГУЦЬ!

У Белавежы гмінная рада ПРОН стварыла інтэрвенцыйную камісію, у якую ўвайшло 6 чалавек. Ніжэй прыводзім іх прозвішчы, а таксама падаем месцы пражывання, каб аблегчыць жыхарам Белавежскай гміны наладжванне кантактаў, калі будзе патрэбная дапамога ў вырашэнні нейкай важнай справы:

Ян Казак (ён з'яўляецца старшынёй камісіі) — Парк Дырэкцыйны 5.

Вольга Байко (намеснік старшыні) — вул. Вашкевіча 75.

Георгій Смактуновіч — Тэраміскі 41.

Уршуля Муканоўская — вул. Вашкевіча 4.

Аркадзь Шыманчук — вул. В. Габец 28.

Аляксандр Вашкевіч — вул. Вашкевіча 125.

П. Байко

ШТО ГАВОРАЦЬ СТАРЫЯ ГРАМАТЫ?

Савецкія лексікографы апублікавалі нядаўна вынікі даследаванняў, праведзеных над лексічным падабенствам украінскіх і беларускіх граматаў з XV — XVI стаг. Яны абследавалі тэксты 121 украінскай і 126 беларускіх граматаў. У першай групе налічылі 2.386 слоў (з агульнага ліку 33.579 выкарыстаных), у другой — 2.403 словы (з агульнага ліку 33.487). Аналіз выказаў, што 1.357 слоў з'яўляюцца супольнымі для абедзвюх груп. Дае гэта падставу для сцвярджэння, што ў XV-XVI стаг. беларусы і ўкраінцы карысталіся ў пісьме ў асноўным супольнай мовай.

П. Байко

У СУБОТУ І НЯДЗЕЛЮ

Паведамляем нашых чытачоў, што ўжо пачаліся цэнтральныя і раённыя агляды конкурсаў, якія арганізуе ў бягучым годзе Беларускае грамадска-культурнае таварыства.

У суботу, 22 лютага г.г.

Фінальны агляд дэкламатарскага конкурсу для школьнай моладзі „30 год БГКТ. Усё, што майму сэрцу самае блізкае" пачнецца а 10 гадзіне ў Маладзёжным доме культуры ў Беластоку, вул. Варшаўская 79.

Раённы агляд конкурсу „Беларуская песня-86" адбудзецца ў Сямяціцкім асяродку культуры, пачатак а гадз. 10.

У нядзелю, 23 лютага г.г.

Агляд дзіцячых тэатральных калектываў пачнецца а 10 гадз. у Маладзёжным доме культуры ў Беластоку вул. Варшаўская 79.

Раённы агляд конкурсу „Беларуская песня-86" пачынаецца а 10 гадз. у Бельскім доме культуры.

Раённы агляд конкурсу „Беларуская песня-86" (у катэгорыі сучаснай песні) у Гайнаўскім доме культуры пачнецца а 11 гадз. (Супольна з конкурсам „Савецкай песні").

Уваход на ўсе агляды адкрыты!

Запрашаем!

УВАГА! НАБОР САМАДЗЕЙНІКАЎ

Праўленне Беластоцкага гарадскога аддзела БГКТ аб'яўляе набор у тэатральны і харавы калектывы. Даведкі: тэл. 317-18 ад 8-ай да 15-ай гадзіны.

Сардэчна дзякую ўсім, хто памог мне купіць падручны польска-беларускі слоўнік пад рэдакцыяй прафесараў А. Абрэмбскай-Яблонскай і М. Бірылы. Слоўнік знаходзіцца ў навуковым антыкварыяце ў Быдгашчы. Я зрабіла заказ па пошце ў Быдгашч і ўжо слоўнік мне прыслалі.

Аўрора

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

365. Шпалапрапітны завод у Чаромсе	**— 1734 зл.**
366. Міхал Панфілюк (Нараўка)	**— 1300 зл.**
367. Ваяводская ўправа ў Беластоку	**— 5955056 зл.**

Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Што радныя ВРН пастанавілі • Перад з'ездам • Алесь Барскі аб адным радасным факце • Банкет за чужы кошт • Новыя вершы „белавежцаў" • Малюнак Міколы Давідзюка • Міра Лукша любуецца ў дэталях • Дзядзька Максім славіць „Ніву" • Мікола Гайдук уваскрашае правал каранацыйнага паходу караля Данілы • XI з'езд карэспандэнтаў „Нівы" • На ваенных сцежках падпольшчык з Паграбоў • Соннік • Куток практычных ведаў • Для дзяцей — „Зорка" • Што-дзе-калі • Гумар

— КАЛЯНДАР —

95 гадоў назад

26.2.1891 нар. Павел Корчык, дзеяч рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі і Польшчы.

80 гадоў назад

27.2.1906 нар. Рыта (Рэвета) Млодак, беларуская спявачка.

30 гадоў назад

26.2.1956 у Беластоку праходзіў I з'езд БГКТ.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар
Георгій Валкавыцкі
АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok ul Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

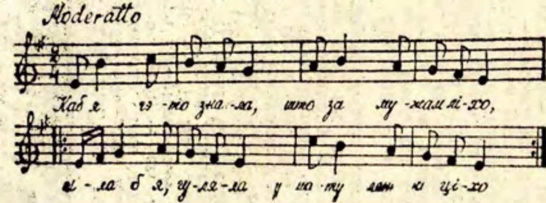
1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny,
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 238/86 r. Nakład 4.700 egz. R-3.

ФАЛЬКЛОР

Прываражыла
(вясельная)

Каб я гэто знала, што замужом ліхо,
піла б я, гуляла ў матуленькі ціхо*).
Каб я гэто знала замужні раскошы,
ні дала бы брату расплетаці косы.
Расплёў брацец косу па белых плечыцах —
паліліся слёзы з-пад сініх ачыцаў.
Ах, Божэ, мой Божэ, што чужая маці:
галоўка баліць мне — яна кажа ўстаці.
— Уставай, нявестка, можа ўжо выспалась,
выганяй тыя каровы, што ка мне нагнала.
— Матуля знала, што кароў я не мела —
нашто свайго сына да мяне прысылала?
— Я ні пасылала, ісці не гаварыла —
ты сваімі вачыма яго прываражыла.

*) Кожны другі радок паўтараецца.

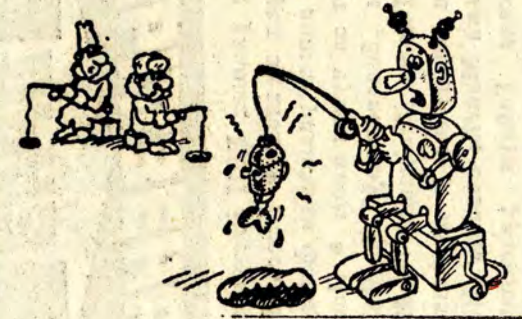
Ад Эміллі Кедыш, 1921 года нараджэння, вёска Ахрымаўцы гм. Кузніца Беластоцкая, запісаў 29 верасня 1985 года М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

БЮРАКРАТ І СМЕРЦЬ

Па Бюракрата Смерць прыйшла,
Паўдня ў прыёмнай прачакала
І на чаргу ўсё пазірала,
Якая не ўкарачвалася, а расла...
І, на прыём не трапіўшы, ў чарзе сканала.

„Што-о-о! Бюракраты мацней смерці?!"
Ды не!
Але жывучыя
ўсё ж, чэрці!

Сяргей Міхалкоў

А МНЕ ЧАГО СМЯЯЦЦА

На рабоце начальнік расказвае анекдот. Усе ад смеху за жываты схапіліся. Толькі адзін супрацоўнік нават не ўсміхнуўся.

— Ты што, не зразумеў анекдот? — пытаецца начальнік.

— Я сёння звальняюся ад вас, дык навошта мне смяяцца.

КАБ НЕ ПРАПАДАЛА

Дачка, якая нядаўна выйшла замуж, пытае маці:

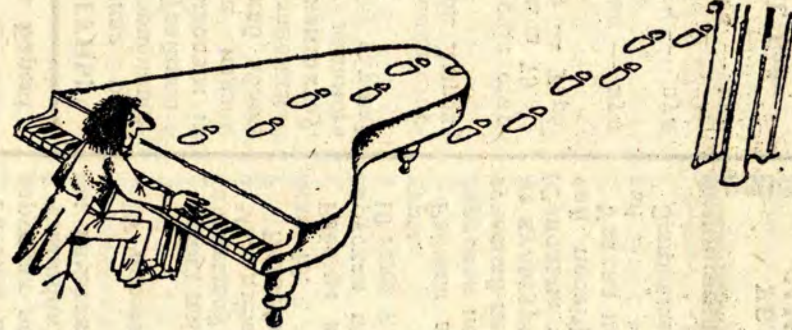
— Што ты робіш, мама, з абедам, калі ён не падабаецца бацьку?

— Я пакідаю яго на вячэру.

ЗВЫЧКА

— Дзед, вам ужо 75 гадоў, а вы жэніцеся з васемнаццацігадовай.

— Звычка, дарагі мой, звычка. Калі я жаніўся ўпершыню, маёй Аўдоцці таксама было васемнаццаць.

Найкарацейшым шляхам.

ЖОРСТКАЕ АБМЕЖАВАННЕ

— П'еш гарэлку шклянкамі і не запіваеш вадой?

— Вымушаны сябе абмяжоўваць: урач забараніў мне ўжываць многа вадкасці.

З НАТАТАК ДОКТАРА ЗНАХАРУКА

„Хворая прад'яўляе так многа скаргаў, што, напэўна ніякай хваробы ў яе няма".

КЕМЛІВЫ ВУЧАНЬ

— Як можна вызначыць узрост курыцы? — пытае выкладчык сельскагаспадарчага тэхнікума вучня.

— Па зубах.

— Дык жа ў курыцы няма зубоў?

— Затое яны ёсць у мяне.

НЕ ХВАЛЮЙСЯ

— Прачніся, Кастусь, здаецца, злодзей па хаце ходзіць!

— А табе шкада? Хай ходзіць, абы не сцягнуў нічога.

З адным сябрам з'еў пуд солі, з другім пасля гэтага выпіў бочку піва.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

З паліцэйскай аб'явы:
„Вялікая ўзнагарода таму, хто знойдзе труп задушанага цырульніка Сэма Клавертона. Рост 178 см, валасы чорныя, вочы блакітныя; асаблівая прыкмета: забіты размаўляе на паўднёвым дыялекце".

*

Гаспадар атэля ў тропіках:

— Дабранач, містэр Сміт. І не палохайцеся, калі ў пакой залезе пацук: там ёсць кобра, і яна яго адразу праглыне.

*

У кафэ дзяўчына гаворыць сваёй сяброўцы:

— Глядзі, як пашчотна вуркуе ў тым кутку Анутэ са сваім трэцім мужам...

Тут падышоў Кіндзюліс і зазначыў:

— Вось будзе шуму, калі даведаецца чацверты.

УСМЕШКІ ФІЛОСАФАЎ

У Арыстоцеля запыталіся:

— Чым ты адрозніваешся ад большасці людзей?

— Яны жывуць для таго, каб есці, а я ем для таго, каб жыць, — адказаў філосаф.

*

Калі фракійскі цар Лісімох прыгразіў філосафу Феадору смерцю, апошні ўсклікнуў:

— Вялікая важнасць! Любая ядавітая муха зробіць гэта.

З „Весніка Задрыпоніі"

НЕВЕРАГОДНЫ ЎЛОЎ

Рыбалоў-аматар А. Пеўнюк на звычайную вуду злавіў шчупака вагой 19,5 кілаграма і тут жа адпусціў яго. Усё роўна б ніхто не паверыў, — заявіў нашаму карэспандэнту.

НАВАГОДНІ МАСКАРАД

прайшоў у трэсце „Будспецпакульможаш" пасля праверкі з міністэрства.

Цяпер супрацоўнікі трэста ні сябе, ні сваіх не пазнаюць.

— Сёння Валодзя будзе рабіць даклад аб законе Ньютана.

З чаго смяюцца суседзі.

Без слоў.

Курёзы

ГРАФ КАЛІОСТРА ДЛЯ ТУРЫСТАЎ

Цэлых пяць год калясілі па Італіі двое „празорцаў", выдаючы сябе за выканаўцаў завяшчання графа Каліостра, славутага італьянскага авантурыста XVIII стагоддзя. У свой час Каліостра быў прыгавораны інквізіцыяй да пажыццёвага турэмнага зняволення, але неўзабаве памёр у крэпасці Сан Леа, паблізу граніцы Італіі з Сан Марына. Абставіны яго смерці і месца пахавання так і засталіся невядомымі. І вось „празорцы" Джаэлю з'явіўся „дух нябожчыка графа" і, паведаміўшы аб месцы пахавання, даручыў перавезці свае астанкі на выспу Мальту.

Калі вярзенні аб гутарцы з графам пачалі нудзіць нават самых даверлівых слухачоў, Джэль з сябрам вырашылі паказаць малаверам наглядны доказ. Пасля перагавораў з уладамі Сан-Марына яны прыступілі да раскопак. Праз дзве гадзіны было выяўлена некалькі малых костак. Аказаліся... кролікавымі. Але ўжо позна вечарам экскаватар выцягнуў з ямы чалавечы чэрап, праўда, настолькі сухі і белы, што ў сяго-таго ўзнікла падазрэнне, ці не падкінуты ён быў туды ў цемры. Ажыўшыя духам „празорцы" запэўнілі, што шкілет Каліостра будзе знойдзены на другі дзень.

Прадказанні не збыліся. Пасля таго, як у яме быў выяўлены яшчэ адзін чэрап, натоўп у страху адступіў. Але „празорцы" не разгубіліся. „Чэрап і косці былі знойдзены на вызначаным намі месцы, значыць, яны прыналежаць графу Каліостра", — заявілі яны.

Задаволены і мясцовыя ўлады, якія канфіскавалі „астанкі графа", каб выкарыстаць іх разам з „магілай" у якасці памяткі для прыманкі турыстаў.

Смяёмся з намі

Часам плююць на тых, каго не могуць пераплюнуць.